

קידום נוער - תוכנית היל"ה

השכלת יסוד ולימודי השלמה

חוברת לתלמיד במקצוע מארג שפה

תוכנית לימודים למסלול לימודי תעודה

9 שנות לימוד

כותבות התוכנית:

זיוה אילני

אילת כ"ץ

אוגוסט 2013

תוכן עניינים

3	1. מבוא לתוכנית "מארג שפה"
4	2. נושאי לימוד מארג שפה – 9 שנות לימוד
5	3. חלק לשוני : משלבים בשפה,
16	4. מילון - הגדרה ואופן שימוש
20	5. פרסומת – תת סוגה של טקסט טיעון ושכנוע
27	6. סוגי כותרת
32	7. כתיבת מכתבים: 9 – 10 שנות לימוד
47	8. הסיפור הקצר
72	9. לשון
80	10. טקסט טיעון
84	11. אמצעים רטוריים
89	12. שעשועי לשון

1. מבוא לתוכנית " מארג שפה "

כדברי הסופר עמוס עוז: " העברית שלנו החדשה חצייה סלע מוצק וחצייה חולות נודדים. הסלע אינו אחיד- יש בו שכבות "סלע בראשית", ישנן אבנים רכות יותר וישנן תרכובות מאוחרות.... ככלות הכול גבולות השפה הם גבולות עולמך...".

התוכנית מארג שפה מתייחסת לשפה כאמצעי תקשורת בהקשר חברתי, תרבותי, ההשכלתי והאישי. רכישת שפה אינה רק אוסף של מיומנויות שניתן לשלפן במצבים שונים, אלא רכישה של ידע, תיאורטי ופרקטי כאחד, על השפה, בתוך הקשרים משמעותיים ומגוונים. השפה מתפתחת תוך כדי פעילות ממשית בתוך הקשר חברתי תומך ותוך כדי אינטראקציה בין רכיבי השפה [דיבור, האזנה, כתיבה, קריאה, וכמובן הידע המטא לשוני]. ההיחשפות והרכישה נעשים בהדרגתיות, על פי תנאי ההקשר. התוכנית "מארג שפה" נבנתה מתוך תפיסה המאמינה בקיום קשר מתמיד בין השימוש בשפה לבין החשיבה על השפה ועל השימושים השונים בה. התוכנית מתייחסת להוראת השפה כאל פעילות של מסירת "מפתחות" המסייעים ללומדים בקריאה, כתיבה, דיבור, הבניית ידע, לשון בהקשר, מבנה משפט תקין. הסוגות הנלמדות משמשות לא רק להרחבת עולמו ולהרחבת אוצר המילים והשפה של הלומד, אלא גם כעזר בלשון הכתובה והמדוברת להעשרת התנסויותיו, ידיעותיו ולשיפור תפקודו בעולם האנושי החברתי.

המטרות

- לעודד את הלומדים להתנסות בקריאה וכתיבה בהתאם לגילם ויכולתם.
- לטפח לומדים בעלי עניין וסקרנות, יחד עם ביקורתיות.
- לחזק את תחושת היכולת והמסוגלות של הלומדים.
- להכיר ללומדים מגוון סוגות המרחיבות את הידע הכללי.
- לשפר אוצר מילים ופריטי לשון בעקבות מפגש עם טקסטים שונים ומגוונים.
- לפתח את השפה על גווניה הרבים.
- לשפר תקשורת בין אישית בסיטואציות לימודיות וחברתיות.
- להקנות מיומנויות להבנת המשמעויות הגלויות והסמויות בטקסט.

תלמיד יקר

**הינך מוזמן להיכנס לעולם מרתק
עולם השפה, החשיבה, הדמיון והיצירתיות.
למד בעניין, סקרנות והרבה מוטיבציה
לימוד מהנה ומשכיל
בהצלחה**

2. נושאי לימודמארג שפה –9 שנות לימוד

פירוט נושאי למידה	הקצאת שעות: 15 + 45 הרחבה	נושא
בחירה של שני משלים מתוך מאגר של ארבעה.	3	משל – כמבוא בלבד (אם לא נלמד ב-8)
מאגר של עשרה פתגמים, מתוכם בחירה של חמישה.	3	פתגמים (אם לא נלמד ב-8)
זיהוי משלבים בשפה תקנית/לא תקנית, סלנג. תרגול ראשוני	4	משלבים בשפה מילון- הגדרה ושימוש
פרסומת- מאפיינים.	4	פרסומת
עובדה, דעה, פיקנטית, שקופה, עמומה.	4	סוגי כותרות
מבנה מכתב רשמי, כתיבת מכתב לרשויות, להצעת עבודה.	4	מכתב רשמי
בחירה של שלושה סיפורים מתוך מאגר של ששה. מאפיינים ומבנה הסיפור.	10	סיפור קצר
עקרונות התמצית ותרגולה.	2	סיכום טקסט קצר – תמצית (אם לא נלמד ב-8)
מאפיינים ומבנה.	4	סיכום כולל ובורר
תרגולים.	2	מבנה תקין של משפט כתיבת תשובה לשאלה
מילות קישור, יחס, שמות תואר משפחות מילים, שדה סמנטי.	עד 10	לשון בהקשר (בהתאם לנלמד ב-8) זמנים וגופים בפועל
מאפיינים, תבנית טיעון ותרגול.	10	טקסט טיעון

3. חלק לשוני

משלבים בשפה

מטרות:

לזהות ולהבחין בין רמת כתיבה גבוהה לבין כתיבה נמוכה.

משלב - מושג אשר מציין רמות לשון שונות בהן משתמשים קבוצות שונות באוכלוסייה או דובר יחיד.
ניתן לעבור ממשלב למשלב, בהתאם לצורך שנובע מהמסגרת בה נמצאים או מכורח הנסיבות.

את רמות הדיבור בלשון העברית מקובל לסווג לרמות הבאות:

משלב גבוה – במשלב לשוני גבוה משתמשים בדרך כלל בספרות, בשירה, בנאומים או במכתבים רשמיים. לדוגמא: "עבודתך הייתה מעולה".

משלב בינוני – במשלב לשוני בינוני (רגיל, יומיומי) משתמשים בדרך-כלל בדיבור, בין חברים ובמשפחה. לדוגמה: "העבודה שלך הייתה מוצלחת".

משלב נמוך (סלנג) במשלב לשוני נמוך (סלנג/עגה) משתמשים בדרך-כלל בדיבור ברחוב, בין חברים, במשפחה. לדוגמה: "העבודה שלך הייתה פיצוץ".

(לקוח מתוך אתר האינטרנט: <http://he.wikipedia.org/wiki/>)

תראו:

לפניך משפטים במשלה נמוק, הפוק אותם למשל תקני, מתאי.

לדוגמה:

1. אתה עצבני, אז תרצי. = _____
2. אתה יודע כאילו איפה המחברת שפי? = _____
3. אני מתחרפן מכל השיצור הזה = _____

לפניך טקסט ובו ביטויים מודגשים. כתוב לאיזה משלה לשוני כל אחת מהן
מתייחסת.

חבר: "איק היה המבחן היום?"

משה: "בהתחלה הלך לי על הפנים אבל אחרי זה הלך דווקא די פיזי.".

הסבר במילים אחרות למה התכוון משה?

סלנג:

זהו גון-לשון חוצה משלבים הנקוט בקרב דוברים אינדיווידואליים ובפי קבוצות בעלות מכנה משותף מכל סוג. חשוב להדגיש כי הסלנג הוא אמנם שפה "נמוכה" מבחינת המשלב (ע"ע, לעיל), אך הוא מאופיין בכך שמשתמש בו בחרים בו במודע, ולא משום היותם בורים או בעלי רמה נמוכה. הסיבה לשימוש בסלנג היא בדרך כלל רצון להתקבלות חברתית, "להיות חו" ו"שייד". מטבעו הסלנג יש בו רענונות, חביבות ואף עוקצנות. לפעמים קורה כי מה שהיה "עגה" מקצועית (ע"ע, לעיל) הופך להיות נחלתם של שכבות ציבוריות רחבות יותר, ואז הוא הופך ל"סלנג". בדרך כלל יש בו הנמכה מכוונת, אך לעתים יש בו דווקא "הגבהה" כביכול.

מתרגמת בבית ספר

<http://www.bagrut11.com/mishlav>

23M - משלבים בשפה

http://www.youtube.com/watch?v=wY_AfGGJ2uc

פצילות: בחרו אחד מהשירים הבאים, והביאו דוגמות אחדות
לשימוש במשלה לשוני נחוק.

שיר הסלנג

להקת הנח"ל

מיילים ולחנאקובי לוריא

הי אתה, אם באת לצבא

תלמד לטובתך תלמד את השפה!

מסדר אמריקאי זה טרטר הטרטורים

כל האוהל על הגב למגרש המסדרים,

לפמפאט זה לרדת לשכיבות סמיכה

זה הסיוט של הבוקר וזו לא בדיחה.

ויש לנו גם גרפיקה, מקצוע בכיף

לגרף שטחים חביבי לגרף ולגרף,

הי אתה נראה לי הלמוט, אתה נמצא בהלם

זה לא נורא אתה עוד תיכנס לתלם

הי אתה...

הי מי זה בא? הופה...

כמו מח"ט אירופה

הולי זה איש עם פולה שצושה שרירים

הוא משוכנע שחוף ממנו אין יותר גברים

ראש קטן צושה מה שאמרים לו ודי

וראש גדול להפקי, הוא דואג יותר מדי.

וניחנח זה אחד שמדבר מדי הרבה

אמרים לו: "לך תחבא", בעברית: "תסתוותיפה!"

הי אתה...

אולי זה לא צברית ולא שפה תקנית,
אך זוהי השפה היומיומית...!

הי אתה...

צ'וקו זה צייקמוק ובלאן בלי שיטה
כשאוף אתה לא מוצא אפילו ת'מיטה...
הסתבכת, צפה כאיצה, שיט לב לבאות
אינה קדר, טיף אטומי, אתה בצרות...
שתו לי ואכלו לי זה אנבו בלי בוסה,
שטו לב שבת כלומר היטלו לב חופשה.
הבן אדם שבול"ז כי לאור המצב
הוא כל כך מצומצם עד שנשבר לו הזנב

הי אתה...

לצוף זה לתפוס שלווה בזמן ההפסקות
לנוח ולנקות ת'ראש לכמה דקות
ואז אתה חולט על צ'ופר מתנה -
על האוכל של אמא, על מקלחת חמה...
אבל אתה לא ביחידה שמונה אפס ארבע -
שבאיט בשמונה, עושיט אפס, וחולריט בארבע...
אולי אתה מורעל כלומר חולה על הצבא,
אתה והצבא ממש סיפור אהבה...

הי אתה...

אולי זה לא עברית ולא שפה תקנית
אך זוהי השפה היומיומית...

הי אתה...

להפוך את התקליט זה באופן צנייני
לסייט חצי שירות ולהתחיל את השני,
דלקת קרום החשק זה חולי לא ברור
הנשמה נרצשת לקראת אותו שחרור
פל"מניק זה אחד שכבר לקראת סוף השנות
אם הצעת צד לכאן אז תתכונן לאזרחות
כאם בצצט הפל"מ וצצנות מולמת -
כל אלה הן סימפטומים של מחלת הפל"מת.

הי אתה...

מה שבא בא

הדג נחש

מיזים:מהא אסרף, שאנן סטריט, שלומי אלון, גיא מה, אמיר בן צמי,

יאיאודודוסקלמס

לחן: יאיא דודוסקלמס מהא אסרף שלומי אלון, אמיר בן צמי גיא מה

ושאנן סטריט

מה שבא בא, מה שבא בא

מה שבא בא, מה שבא סבבה

הלכתי קילומטריט לא שאלתי למה

שלומים ויש חודשים נתתי להם מה

בסדר, צבא, אני לא עושה דרמה

רוצה לספר... כל הציר הזאת נמה

אני חלמתי חלום, ואני מחפש את הפסד

שבו אני המלצה, ואף אחד לא השאיר לי תשר

קופץ ראש לבריכה, אבל אין בה מיט

צרות על הבמה וכולם תוקעים בי ת'ציניים

כשרוצים אומרים לי יאללה בוא

כשה מטיץ לכסף, בתאום הבוס לא פה

אף אחד לא ייתן לך מסגרת ביטוח

עד שהכסף לא ביד - שוט דבר לא בטוח

כל כך הרבה התמכרויות שבא לי להקיא

קפה שחור סיגריות w.sex4free

מי אני מה אני מה, מה אני רוצה להיות

מנשק ת"ד ולזרק ת'קוביות

חותק את החיים בלי לאותת

מסתיר סימנים שהולך להתמוטט

רציתי צמחוני בסוף טורף בסר
הבטחתי לצמי לא לוותר על שום דבר
חשבתי אינה קורס כבר יסדר לי ת'קופסא
מוצא עוד תירוץ ונשאר על הכורסא
מכוון שצון לתשע - קט בתשע ארבעים
מאחר שוב לפגישה - ומאשים את הפקקים
חולף על כדורגל - אבל לא רואה משחק
מלא חורים בשיניים - ואני דוחף ממתק
רוצה להיות שמת, אבל יוצא צבוב
הראש שלי קרח ונה נושא כאוב
רציתי ללמוד חמש שפות לפחות
בסוף אני לומד לצפות לי הנחות
ביולוגיה, תצננות, בחורות - לא חסר
בצבט חסרה לי אחת ומהר
אני לא צבוע, יש לי כושר הסתגלות
לא אני לא מושג, אבל לא תליק לי הסתגלות

מה שבא בא, מה שבא בא
מה שבא בא, מה שבא סבה
קח את זה בקלות

לפעמים פשוט קשה להיות אני
להרוויח אבל לא - להפוך לחומרני
רוצה לקנות הכל - בלי לשקוע בחובות
רוצה טלוויזיה - אבל לא תפרסומות
לפעמים נראה לי קל לשתוק, לא לדבר
להביא סגנון אחר, לא למהר, לא לחלוט
רוצה להתחתן אבל לא להתבגר

רוצה לעשן אבל לא להתמכר
צמק בתוק העשור הרביעי לחיי
ועל כל השאלות עוד עונה באולי
טוב לך? - אולי, רע לך? אולי.
מבסוט? אולי, צייץ? אולי, רעה? אולי דיי!
אנשים בימי שלי עושים הון
אני עושה ביד משיק לרטון
חברה בימי מנהלים את העולם
אני יושב מרבה שונא את כולם
אין לי כוח לקום, אין לי כוח לישון
אין לי כוח לטלויזיה, לדיסקים, לרדיו, לציתון
קטונתי מלנסות לקלוט מה עלי עובר
לא בא לי לשתוק, לא בא לי לדבר
אנשים בימי מצאו, אין לי כוח לחפש
אנשים בימי עם דרייה, כנראה אין לי אינטרס
אנשים בימי מתחילים להתרפק
ואני אוטוטו מתחיל להתפרק

מה שבא בא, מה שבא בא
מה שבא בא, מה שבא סבה
קח את זה בקלות

יאאלזה לך הביתה מוטי

שרית חדד

מיזם ולחונקומו אוז

זא החוצה תתייגע בשמש
לא רוצה אותך כאן בדירה
כל מה שהיה בינינו אמש
התהפק להיות פתאום נורא.
אני חשבתי שיהיה לך ערן
אתה חשבת שתפסת גל
וצריק לך שור אותך בחבל
אחרת אתה לא נאמן בכלל.
הייתה לנו אהבה קצרה
אבל אתה הפכת לצרה.

יאאלזה לך הביתה מוטי

שלום ותודה

ואל תתקשר אלי

אני לא צונה

אם תקרא לי מלמטה

אני אקרא למטה

אז תשיע לך חייט

כי אין לך ברירה.

אני אשלח את הדברים שלך בדואר
לחברה שאתה תמצא שבוע הבא
מלבאס אותי אתה צעית תואר
כמו פארוק שאין לו עבודה.

את הלב שלי נתתי כמו ניתוח
ואתה דחית את ההשתלה
ואם שנינו נדבר פתוח
אל לב אין לכות לומר מילה.
הייתה לנו אהבה קצרה
אבל אתה הפכת לצרה.

יאללה לב הביתה מוטי...

השיר מתוך ההופעה בקיסריה - <http://www.youtube.com/watch?v=yxRR2WZvFCM>

פעילות – לפניכם ביטויים אחדים.

- רמזו ליד כל ביטוי את ההסבר שלו (מתוך מחסן המילים)
- הפכו את הביטויים למשה טובה יותר

הכול דבש _____

מצוק _____

סוף הדרכ _____

צל גופתי המתה _____

חבל"ץ _____

אח שלי _____

שרוט _____

פצצות לבנות _____

אכל אותה _____

צער _____

הולק לו _____

אחלה _____

סבה _____

מדהים, חכה, מוכצ על כל השכל, הכול טוב, מצולה, מצליח לו, משהו יוצא
מהכלל, חבל על הזמן, מצפן, קרוצ, לא הלק לו, נדבק

אלה לדיון: האם שימוש בסלנג מצפיר או "מממ" את השפה?

4. המילון - הגדרה ואופן שימוש

מילון הוא ספר מילים הערוך בדרך כלל בסדר אלפביתי. צורה זו מהירה וקלה להתמצאות. קיימים מילונים מסוגים שונים- העיקריים הם:

1. מילונים חד לשוניים המפרשים מילים באותה שפה.
2. מילונים דו לשוניים (או יותר) המתרגמים מילים משפה אחת לשפה אחרת.
3. מילונים מקצועיים לתחומים מסוימים (מוזיקה, רפואה, פיסיקה)

ערך מילוני: הוא מושג המופיע במילון.

שיטות סידור הערכים:

לכל מילון עיקרון לפיו מסדרים את הערכים.
מילון "אבן שושן" ומילון "רב מילים" מציג את הערכים של השמות על פי צורת היסוד שלהם. למשל: את הערך "ילדיכם" מחפשים בערך " ילד". אבל לגבי הפעלים המצב שונה: אבן שושן מסדר על פי השורש. למשל: הפועל "מתכתבים" מוצאים תחת הערך "כתב".
מילון "רב מילים" מציג את הפעלים על פי צורת עבר נסתר, "התכתב".
במילון "ספיר" הפעלים מוצגים בצורת הווה יחיד. למשל: צורת "הסתגר" מוצאים תחת הערך "מסתגר".

הגדרה המילונית כוללת לרוב:

- א. הגדרה כוללת: מביאים תחילה את התחום שאליו שייך הערך המוגדר, אחר כך מביאים את התכונות המיוחדות לאותו ערך. למשל: אריה: חית יער טורפת חזקה ממשפחת החתולים
- ב. מילה נרדפת, הבאת מילים אחרות מאותו שדה סמנטי. שדה סמנטי כולל את כל המילים השייכות לאותו תחום משמעות. למשל: השדה הסמנטי של המילה דל הוא: עני, אביון, דל, חסר כל, שפל, חסר ערך, מועט.
- ג. תרגום לשפה אחרת, כאשר מילה זו שגורה בפי הדובר יותר מהמילה המקורית. למשל: גלובליזציה, אינפלציה, מודרניזציה, אינפורמציה...
- ד. הוספת דוגמה או ביטוי להמחשה או ציטוט מהמקורות. למשל במילון אבן שושן בערך "חֶשֶׁךְ" כתוב: אופל, עלטה "ויבדל אלוהים בין האור ובין החשך (בראשית א ר).

סימני עזר וקיצורים

המילונים משתמשים בקיצורים, ראשי תיבות ואייקונים. בדף הראשון מוצאים את טבלת הסימנים ומידע על שימוש המילה (תקופה, רמת לשון, תחומי חיים).

קיצורים ראשי תיבות במילון:

דרך אחרת לחסוך במילים היא באמצעות שימוש בראשי תיבות או בקיצורים. לפניכם רשימה שלראשי תיבות וקיצורים מקובלים ושכיחים:

א"ם - אומות מאוחדות	ד"ר - דוקטור
אחה"צ - אחר הצהריים	ד"ש - דרישת שלום
ארה"ב - ארצות הברית	המזה"ת - המזרח התיכון
בג"ץ - בית דין גבוה לצדק	וכד' - וכדומה
בד"כ - בדרך כלל	וכו' - וכולי
ב"ה - בעזרת השם	ז"א - זאת אומרת
ביה"ס - בית הספר	ז"ל - זיכרונו לברכה
בי"ח - בית חולים	חו"ח - חס וחלילה, חלילהוחס

המילון מוסר מידע בתחומים הבאים:

1. ניקוד המילה
2. חלקי הדיבר (שם עצם, שם תואר, פועל...)
3. מין השם, צורת רבים, צורת הסמיכות, הנטייה של השם ושל הפועל.
4. רמת הלשון.

מילים לועזיות

לשון העיתונות העברית שופעת מילים לועזיות. לעתים השימוש במילים אלה הכרחי, משום שהן הפכו למונחים בין-לאומיים בתחומים של פוליטיקה, משפט, טכנולוגיה, אמנות וכדומה, ולא נמצא להן תרגום עברי מדויק. למשל: קואליציה, אופוזיציה, תיאוריה, טרור, ניטראלי. אבל יש עיתונאים (ולא רק עיתונאים) המרבים להשתמש במילים לועזיות מתוך רצון להתגנדר במילים "מחוכמות", "מדעיות" או אפנתיות.

מרבית המילונים מתייחסים למילים אלה. לדוגמה:

אוֹבְּיִקְטִיבִּי – ענייני, נקי מנטיות ומרגשות (ההפך: סובייקטיבי)

אִידֶאָלִי – מושלם, מופתי

בְּיִוֵרְקֶרְטִיָּה – שלטון פקידות, סחבת, ניירת

דִּינָמִי (דינאמי) – ערני, תוסס, פעיל, משתנה

הוֹמֹרִיסְטִי – מבדח, היתולי

וִירָאִלִי – נגיפי, זיהומי

תראו ללמוד?

1. איזו מילה תבוא קודם?

אבטיח או ארמון? _____

למידה או אלאל? _____

נייר או נצל? _____

קוף או קיר? _____

תפוח או תרנאל? _____

2. סידור מילים

כתוב את המילים לפי סדר הא"ה:

הר	1.
מברק	2.
מאל	3.
ליצן	4.
ולקוט	5.
יט	6.
צאבנייה	7.
סרט	8.
ספר	9.

3. הקף בצינול את האות השניה בכל מילה וסדר את המילים הבאות לפי

סדר האלף - בית הפנימי.

שרביט	1.
ene	2.
תוף	3.
שבול	4.
שבת	5.

4. קיצורים וראשי-תיבות

התאם את הקיצורים וראשי התיבות למילים הכתובות למטה.

קו"ס _____

ת"א _____

אס' _____

י-ט _____

קו"ח _____

קופ"ח _____

ד"ש _____

צ"ו _____

כ"כ _____

א"ב _____

המילים: אלף - בית, בית - ספר, בית - חולים, רחוב, תל - אביב, ירושלים,
מספר, דריסת - שוט, צל - ידו, כל - כק, קופת - חולים.

5. פרסומת - תת סוגה של טקסט טיעון ושכנוע

מטרות היחידה:

- התלמידים יכירו סוגי פרסומות.
- התלמידים יזהו מסרי פרסומות.
- התלמידים יכירו את הדרכים בהם משתמשים לשכנע אותנו.
- הפיכת התלמידים לצרכנים נבונים וביקורתיים יותר.

לפניך סרטוני יוטיוב הצוסקים בפרסומת

- התבונן באחד הסרטונים וצנה על השאלות

<http://www.youtube.com/watch?v=XKVi5C6Wg00>

יוטיוב - מוצאת הילף

<http://www.youtube.com/watch?v=BfHpu5e4s9w&list=PL4796CA5C0FD30FB9&index=9>

תנו לחיות לחיות

<http://www.youtube.com/watch?v=e2U9W9vN4X0&list=PL4796CA5C0FD30FB9>

בלק בינלאומי

<http://www.baba-mail.co.il/content.aspx?emailid=1723>

פרסומות מאצ'ית

- מי יצר את הפרסומת?
- מה מטרתה?
- מי קהל היעד? לאי פונה הפרסומת?
- באילו שיטות מנסים לשכנע אותך לצרוך את המוצר?
- מה לא מוזכר בפרסומת?
- האם הפרסומת שכנעה אותך?

לפניכם פרסומת כתובה כיצד ובאילו אמצעים מנסים לשכנע אותך לקנות את המוצר. (לא בכל פרסומת נמצא את כל האמצעים)

ניקוי עמוק זו המומחיות שלנו
NEUTROGENA
deep clean

סדרת מוצרי ניקוי מנצחים לעור הפנים - לעור רענן, מאוזן ומלא חיים

ניטרוגינה מי פנים ויזבלי קליר סטרס קונטרול 3 ב-1 200 מ"ל ב-49⁹⁹ ש"ח

1+1* על סדרת ניטרוגינה דיפ קלין

*הזול מכניהם, אין כפל הטבות

1,200 יח' במלאי

Neutrogena
#1 DERMATOLOGIST RECOMMENDED

אמצעים מושכי תשומת לב

- אזהרות בעדףים שונים
- תמונות בעלי דו משמעות
- סיסמאות
- אמצעים
- מסר סמוי- חזאי אמיתיות
- פנייה אישית
- הכללות
- שימוש במטבעות לשון
- שימוש בסלנג
- השמטת פרטים

1. הסבר כיצד שלשה מהאמצעים הרשומים באים לידי ביטוי בפרסומת זו?
2. מי יצר את הפרסומת?
3. מה מטרתה?
4. מי קהל היעד? למי פונה הפרסומת?
5. באילו שיטות מנסים לשכנע אותך לצרוק את המוצר?
6. מה לא מוזכר בפרסומת?
7. האם הפרסומת שכנעה אותך?

איך פרסומות מוכרות?

פרסומות עובדות במישור של התת מודע, למשל יש שימוש רב בצילומים המעבירים יותר תחושה מאשר עובדות. פרסומות מתמקדות ברגשות ופחות במתן אינפורמציה. כלומר, באמצעות פיתוי ורגש משכנעים אותנו לקנות. המפרסמים הפכו לסוכני סוציאליזציה בחברה הקפיטליסטית והם עוסקים בתקשורת, בחברה ובתרבות על מנת למכור מוצרים. המשאבים העומדים לפניהם אדירים ולכן, מפני שהם אינם אחראיים לתוצאות של התכנים המועברים באמצעותם אלא רק ברמה של קנייה כתוצאה מחשיפה לפרסומות ולמדיה. בכלל, חשוב ללמד אנשים כיצד להתגונן מפניהן ובפרט ילדים ובני נוער. טקטיקה אחרת המנוצלת ע"י פרסומאים היא הבטחות שווא: כך למשל - במוצרי קוסמטיקה זול לקנות קרם לחות נטול תדמית זוהרת - כי אז אפשר לחסוך הרבה כסף ובכל זאת נשים רבות מתפתות וקונות מוצרי קוסמטיקה באלפי שקלים כי אלו מבטיחות להן יופי ו"צעירות".

מה אפשר לעשות? ראשית להיות מודע לתחכום של המפרסם, וכבר מגיל הגן לחנך לצפייה ביקורתית בטלוויזיה: להסביר לילדים בכול גיל את המניעים של המפרסמים ברמה שהם מסוגלים להבין.

בנוסף לכך, להכניס את זה לתכנית הלימודים ולהסביר כי הטלוויזיה ויתר סוגי המדיה הם סוכני החיברות, המעבירים ערכים ותרבות והם לא עושים זאת תמיד ממניעים חינוכיים. מותר לנסות למכור דברים באמצעות פרסומות, אבל זה לא לגיטימי לעשות את זה בצורה שגורמת לאנשים להתמכר לקניות.

<http://saloon.co.il/shiram/?p=176>

פרסומות לג'אנקפוד (מזון ללא ערך תזונתי)

איך מבין האמצעים באיטליה כיצד פרסומות?

אמצעי נוסף: צליל וחרוזה

שירת הסטיקר

מילים: דוד גרוסמן

דור שלם דורש שלום
תנו לצה"ל לנצח
עם חזק עושה שלום
תנו לצה"ל לכסח
אין שלום עם ערבים
אל תתנו להם רובים
קרבי ליה הכי אחי
גיוס לכולם, פטור לכולם
אין שום ייאוש בעולם
יש"ע ליה כאן
נ נח נחמן מאומן
No Fear, משיח בעיר
אין ערבים אין פיזאוצים
בא"ץ מסכן יהודים
הצט עם האלף
הצט עם הטרנספר
טסט בירכא
חבר, אתה חסר
הקדוש ברוך הוא אנחנו בוחרים בק
בחירה ישירה ליה רע
הקדוש ברוך הוא אנחנו קנאים לך
ימותו הקנאים.

כמה רוצ אפער אבא
אבא תרחט, אבא תרחט
קוראיק אי נחמן ואני אמאט
כמה רוצ אפער אבא
אבא תרחט, אבא תרחט
ברוק השט אני נוסט
ואכן...

מדינת הלכה - הלכה המדינה
מי שנואד הרוויח
יחי המלך המשיח
יש לי בטחון בשלום של שרון
חברון מאז ולתמיד
ומי שלא נואד הפסיד
חברון אבות
שלום טרנספר
כהנא צדק
CNN מסקר
צריק מנהיג חלק
סחתין על השלום, תודה על הבטחון
אין לנו ילדים למלחמות מיותרות
השאלא צולר לערבים
ביבי טוב ליהודים
פושעי אוסלו לדין
אנחנו כאן הט שט
אחיס לא מקירים
עקירת ישובים מפלאת את העם
מוות אבאדיס
תנו לחיות לחיות

מוות לצרכים
כמה רוצ אפטר...

לחסף, להרוג, לארש, להטלות
להדביר, להסטר, צונש מוות, NOFEAR
להשמיד, להכחיד, למטר, לבצר
הכל באלפק, חקר

פצילות: מצאו והצתיקו חמישה "סטיקרים" (דבקיות) המופיעים בשיר
כתבו:

- מה מטרת כל "סטיקר"?
- מי כתב אותו?
- האם הסטיקרים שכןצו אותק?
- הוסיפו עוד שני סטיקרים המוכרים לכם
- כתבו סטיקר (דבקית) ונסו לשכןצ את חבריכם

יוטיוב של השיר

<http://www.youtube.com/watch?v=zgYWFW4XwHg>

6. סוגי כותרת

מטרות:

התלמיד יזהה ויכיר סוגי כותרת

הכותרת:

מילה, צרוף מילים או משפט הנמצא בראש מאמר, סיפור, שיר פרק וכדומה...
הכותרת עומדת בפתח כל טקסט והיא מכוונת את הקורא.
בסיום הכותרת אין סימן פיסוק.

תפקידי הכותרת:

מוסרת את עיקר המידע של הטקסט ולעיתים רומזת עליו.
מעוררת עניין וסקרנות אצל הקורא לגבי המשך הטקסט.

סוגי כותרת:

- א. כותרת מוסרת מידע = עובדתית. כותרת המתייחסת לעיקר המידע שבטקסט וכוללת לרוב עובדות. כותרת מידע/עובדה נקראת גם "כותרת שקופה", מפני שהיא מוסרת מידע בצורה ברורה.
- ב. כותרת נוקטת עמדה = דעה כותרת המציגה או מרמזת על דעת הכותב.
- ג. כותרת פיקנטית = כותרת המעוררת עניין וסקרנות אצל הקורא ומנוסחת לרוב בדרך מפתיעה ומעניינת. כותרת עמדה/דעה, נקראת גם "כותרת עמומה", מפני שאינה מוסרת דבר מדויק, והקורא לא יכול להיות בטוח שהבין את הכוונה שבה.
- כותרת המידע - בנויה בדרך כלל כמשפט שלם, המעביר לקורא את תמצית הטקסט או את הרעיון העיקרי. זו כותרת אובייקטיבית ואין בה התייחסות אישית לנאמר. את הנאמר בכותרת המידע ניתן תמיד לבדוק. הכותרת כתובה בשפה תקינה – גבוהה. לדוגמה: בהצבעה בכנסת נכחו 24 חברי כנסת בלבד.
המשפט נותן עובדות שניתנות לבדיקה. זהו משפט שלם ותיקני.
- כותרת העמדה - מציגה את עמדתו של זה שכתב אותה. כותרת זו מנוסחת כך שהקורא יכול לקלוט ממנה מה עמדתו של הכותב. בכותרת עמדה יש מילים שיפוטיות (טוב, רע, מתאים, נכון, שגוי...) ויכולים להופיע בתוכה סימני פיסוק. כותרת המידע אינה חייבת להיות משפט שלם.
רמת השפה יכולה להיות פשוטה יותר, שפת הדיבור ויכול להופיע בה גם סלנג.
לדוגמה: הקיץ הגיע סוף, סוף. המילים "סוף, סוף" הן מילים שיפוטיות המעבירות לקורא את תחושתו והרגשתו של זה שכתב את הכותרת.
דוגמה נוספת: מי שלח את השליח? גם זו כותרת עמדה, מפני שבסופה מופיע סימן שאלה.
מי שואל את השאלה? זה שכתב את הכותרת.

תרגיל:

ציינו איך כל כותרת אט היא כותרת צמדה או כותרת מידע:

1. הכתבים התרוצצו בחצר כל היום _____
2. השמים הכחולים שיצו אותו _____
3. ברך ירד בדרום ספרד הצרבה _____
4. התלמידים השקיעו מרץ ומאמץ בלימודים _____
5. המורים משתדלים מאד ללמד היטב _____
6. היקף הצבודה נקבע על פי החלטות ההנהלה _____
7. השלף החוויר נוכח הצובדות החדשות _____
8. צבודתו נצתה עט כל הלב _____
9. מצב ליבו של האיש טוב מאד _____
10. ראינת את הקשת השמי המצרבה? _____

כותרות העמדה נחלקות לכמה תת-סוג:

- **כותרת פיקנטית** כותרת זו מופיעה לעתים קרובות כצירוף מילים שאיננו משפט. היא יכולה לכלול מילים שיפוטיות ולא חייבת להיות מנוסחת כמשפט שלם או תיקני.
- לדוגמה: יש גמר? – השאלה הופכת את הכותרת לעמדה, ובתוך זה היא גם פיקנטית, מפני שאין כאן מידע מושלם, אלא רק שאלה, ואין עליה תשובה.
- גם כותרת שמנוסחת כ"משחק מילים" או צלילים היא כותרת פיקנטית והיא בוודאי עמדה.
- לדוגמה: ברוך מבורך, מבורך? = יש כאן משחק בצליל והדבר בוודאי נעשה לא במקרה. יש כאן התחכמות "פיקנטיות" (כאילו הוסיפו תבלין לכותרת). בדרך כלל, כותרת פיקנטית היא כותרת עמומה.
- **כותרת שיש בה השערה** לדוגמה: יתכן שהחורף הבא יהיה גשום. אין כאן וודאות, אי אפשר לבדוק את העתיד, והמילה "יתכן" היא מילה של השערה.

תראו:

א. ציינו ליד כל משפט - נכון / לא נכון.

1. כותרת צמדה היא כותרת המנוסחת כמשפט שלם ותיקני _____
2. כותרת מידע היא משפט של תוכן _____
3. כותרת פיקנטית היא כותרת עניינית וקצרה _____
4. כותרת פיקנטית משתמשת במשחק מילים _____
5. כותרת מידע היא כותרת אובייקטיבית _____
6. כותרת צמדה מייצגת רק את דעתו של הכותב אותה _____
7. בכותרת צמדה לצולט לא יופיעו סימני פיסוק _____
8. בכותרת מידע לצולט לא יופיעו סימני פיסוק _____
9. כותרת שיש בה השערה היא כותרת מידע _____
10. כותרת שיש בה השערה היא כותרת צמדה _____

ב. לפניכם שני טורים. בטור אחד מופיעים סוגים שונים של כותרות. בסוף השני מופיעים

סוגי הכותרות. מתחלקו קו בין הכותרת לבין הגדרת הסוג שלה.
(מובן מאילו שיהיו קווים אחדים לכל הגדרת הסוג של הכותרת.)

1. השקף השוקה מתגלגל צכשיו
2. סופי סיימה את הספר כותרת מידע
3. האמת - היא תמיד יחסית
4. כדור הפלא של פלה
5. רגל הזהה של יוסי בניון כותרת צמדה
6. סופת זמנים פקדה את הארץ
7. הרוח כיסתה את הדרכים במדבר
8. אנחנו בטוחים שנצבור את המבחן כותרת צמדה פיקנטית
9. נראה לנו שנצליח
10. הצלצל הצלצל הצלצל צורק
11. הטלפון החכמים הם רובוטים כותרת מידע פיקנטית
21. בני הנוצר של היום אוהבים להתמכר
31. שרשרת הדורות נמשכת כל הזמן
41. המידע שסודר אמש היה חלקי בלבד
51. השופכים שוב שברו את השמש

ד. בתרמיץ הבא עליכם להפוך את הכותרות מסוג אחד לסוג אחר

<u>כותרת מידע</u>	<u>כותרת צמדה (כולל ביקנות והשערה)</u>
חברי הכנסת יצאו לפעולה	
מחקר הטניס מצוייט מאד	
	חשב לכת ללמוד היטה
	השם שחרה עליט של חוט
	ביציע של המארש נשמעו ויכוחים
	דברי חכמים בנות נשמעים
	התרמיץ הזה הוא תרמיץ קשה?
	התלמידות הצויכות נרדמו כנראה

ד. לפניכם מספר כותרות, סמנו ליד כל כותרת האם היא צמומה או שקופה.

1. לכל אדם כוכב יש השמים. צמומה/ שקופה
2. הקנאה. צמומה/ שקופה
3. אני אהבת אותי. צמומה/ שקופה
4. שני חברים וכלב. צמומה/ שקופה
5. הכי מצחיק יש. צמומה/ שקופה
6. הצתקות בהחנות הבגרות. צמומה/ שקופה
7. משפחת לוי. צמומה/ שקופה
8. ה"מכונות" של הקוסם הצפוני. צמומה/ שקופה

ה. בחרו אחת מהכותרות למצלה צמחה או שקופה ונסו לשער כמה יצטוק הקטע על פי הכותרת.

א. ציינו לזרז כל כותרת האם היא מנוסחת בניסוח צנייני או פיקנטי.

ב. האם תוכלו לשער מה יהיה תוכן הטקסט של כל כותרת?

ג. באיזה מהכותרות לא הצלחתם לשער את התוכן? כמה נבצ הקושי?

• צומח דגש נפלאה _____

• ציוניט זה לא הכול _____

• הכיתה המצופפת _____

• מלאק המוות מניש לך אש _____

• לא הולך עם הלרס _____

• הסתגלות צמחים לתנאי החיים במדבר _____

• מצמד הר סיני _____

• אולימפיאדת לונדון _____

7. כתיבת מכתבים : 9 - 10 שנות לימוד

המכתב הוא סוגה בעלת מאפיינים משותפים בצורה ובאמצעים הלשוניים. ישנם סוגי מכתבים שונים, אך המשותף לכולם הוא היותם מעין שיחה כתובה, שיחה שבה פונה הכותב (המוען) אל מקבל המכתב (הנמען).

המכתב הינו אמצעי תקשורת להעברת מסרים בכתב בין אנשים. התכנים של המכתבים הם רבים שונים ומגוונים. טקסט המכתב מכיל מעין שיחה כתובה.

מטרות יחידת לימוד זו:

1. היכרות עם הרשמי של כתיבת מכתבים.
2. זיהוי והיכרות מאפייני המכתב רשמי.
3. תרגול והתנסות בכתיבה, על פי מבנה ותבנית כתיבת המכתבים.

נושא כתיבת מכתבים נלמד בתוכנית מארג שפה בשלושת מסלולי הלמידה

מסלול למידה	נושא	הקצאת שעות	פירוט נושאי הלמידה
8 שנות לימוד	מכתב אישי	4 שעות	כיצד כותבים מכתב אישי- לימוד תבנית מבנה תקין של טקסט
9 שנות לימוד	מכתב רשמי	3 שעות	תבנית של מכתב רשמי תרגול חיפוש עבודה, מכתב לרשויות
10 שנות לימוד	מכתב רשמי (במידה ולא למד ב-9 שנות לימוד)	3-4 שעות	מבנה ותבנית מכתב רשמי תרגול: קורות חיים וחיפוש עבודה.

סוגי מכתב

נהוג למיין את המכתבים לשני סוגים עיקריים: מכתבים אישיים ומכתבים רשמיים. הם דומים ושונים.

ביחידה זו נלמד להכיר ולתרגל את החלקים הדומים ואת החלקים השונים.

מכתב אישי — מכתב רשמי

על הרצף בין המכתב האישי והרשמי ניתן למקם סוגים שונים של מכתבים כגון: הזמנות, ברכות ואיחולים, מכתבים למערכת עיתון וכו'...

נכיר מספר מושגים הכרחיים הקשורים לכתיבת כל מכתב:

מען - כתובת למשלוח המכתב, כתובת מגורים/מקום של שולח המכתב.

מוען - כותב המכתב, שם פרטי ושם משפחה.

נמען - האדם / החברה / הארגון אליו מיועד ונשלח המכתב.

מהו מכתב אישי?

מכתב "קרוב" שכותבים לאדם שמכירים: בני משפחה, חברים. במכתב זה יש מקום לבטא רגשות, חוויות אישיות, סיפורים אישיים. לכן סגנון כתיבת המכתב ותוכנו יבטאו קירבה.

מהו מכתב רשמי?

מכתב "מרוחק" שכותבים למישהו לא מוכר לדוגמא: לחברות, ארגונים, משרדי ממשלה, לאנשים פרטיים בעלי תפקיד רשמי.

במכתב זה יש חשיבות לתקינות השפה, מבנה המכתב ברור ומוקפד.

לכתיבת מכתבים אישיים ורשמיים יש תבנית קבועה משותפת, בנוסף, למכתב הרשמי ישנם מאפיינים נוספים שאינם נמצאים במכתבים האישיים.

בואו נכיר את התבנית המשותפת למכתב האישי והרשמי

תאריך - תאריך כתיבת המכתב.

שם הנמען - פרטי האדם/הגוף/הארגון אליו מופנה המכתב.

מילות ברכה בפניה לנמען כגון: אדון נכבד, חברי היקר

גוף המכתב - מטרת הכתיבה של המכתב.

סיום - מילות פרדה - בידידות, באהבה, בברכה, בכבוד רב, תודה.

חתימה המוען - שם כותב המכתב וחתימתו האישית.

לכתיבת מכתבים יש חלקים קבועים משותפים, אך קיימים ביניהם גם הבדלים.

ישנם מאפיינים הנכתבים רק במכתבים הרשמיים.

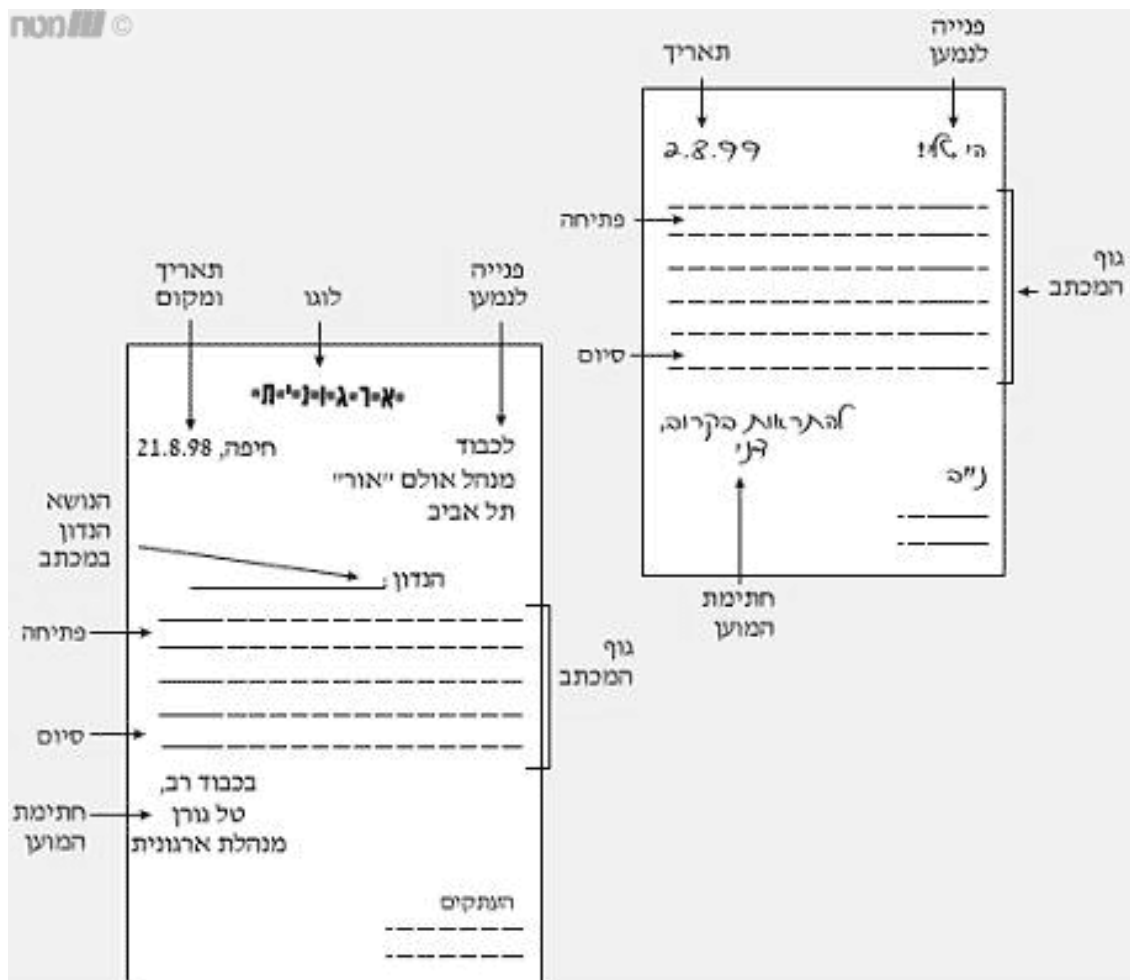
החלקים הקבועים המשותפים בכל מכתב הם

- פנייה וברכה בתחילת המכתב.
- תאריך כתיבת המכתב.
- גוף המכתב.
- חתימה וברכה בסוף המכתב.

למכתבים הרשמיים יש חלקים נוספים אופייניים

הנדון, והעתקים.

חלקי המכתב - תרשים (מתוך חוברת של מט"ח)

פנייה וחתימה

(התרשימים מתוך הבנה והבעה : לשון המכתבמט"ח : המרכז לטכנולוגיה חינוכית. צוות

לשון)

אפשרות הזיהוי המהירה ביותר בין המכתבים היא בבדיקת הפנייה והחתימה.

בפנייה מיוצג הנמען, ובחתימה מיוצג המוען.

רשמי	אישי	
<p>לכבוד מנהל אולם "אור" תל-אביב</p> <p>למר בן מאיר שלום, לקוחות יקרה שלום רב, פרופ' ספרן הנכבד, אדון גברת נכבדה.</p>	<p>רבה יקירת! אחלן • דיוסין מוס, הי טכני! אחלן אהא.</p>	פניות
<p>נשמח לעמוד לשירותך, מתן שלו מנהל מכירות</p> <p>בכבוד רב, טל גורן מנהלת ארטיסט</p> <p>בכבוד רב, דניאל הירש מנהל</p> <p>בכבוד רב, בתיא אלון</p>	<p>על אהאי באכתב אלע יא על</p> <p>להתראות בקרוב, דני</p> <p>סאין</p>	חתימות

שימו לב!

הפנייה במכתב

הפנייה במכתב האישי היא: ישירה, פנייה בשם פרטי, בכינוי חיבה. מילות ברכה אישיות ולא רשמיות

הפנייה במכתב רשמי היא: בציון תפקיד וברשמיות. מילות הברכה מוקפדות- אדון נכבד..

סיום המכתב

סיום במכתב אישי: לבבי, שימוש בסלנג, שימוש במילות קרבה.

סיום במכתב רשמי: קבוע ומכובד - בברכה, בתודה.

פתיחה וסיום בגוף המכתבהרשמי

במכתב הרשמי נמצא בפתיחה ביטויים כגון: ברצוני להביא לידיעתך..., בהמשך לשיחת הטלפון בינינו ביום...; בתשובה למכתבכם בנושא...; וכדומה.

בסיום המכתב הרשמי המשך קשר בביטויים כגון: נודה לך אם תיענה לבקשתנו...; הואל נא לבדוק את הנושא...; וכן הלאה.

קיימים סוגים שונים של מכתבים רשמיים: תלונה, חיפוש עבודה, קורות חיים, בקשה, תגובה ועוד.

למכתב רשמי יש תבנית קבועה, הכוללת חלקים ידועים וברורים.

לפניכם חלקי המכתב הרשמי, על פי הסדר בו הם מופיעים במכתב.

תאריך- המועד בו נכתב המכתב. התאריך יופיע בראש המכתב.

שם הנמען - פרטי האדם/החברה/ארגון אליו מופנה המכתב.

שם המוען - פרטים של הכותב, שם פרטי ושם משפחה וכן כתובת מלאה.

פנייה וברכה רשמית אל הנמען

הנדון - הנושא העומד על הפרק, הצגת הנושא תוך הדגשה בקו.

גוף המכתב - משפט פתיחה, גוף התוכן, ומשפט סיום

משפט סיום המציג בקשה, המלצה, מסקנה.

ברכת סיום וחתימה

העתקים

דוגמה לתבנית מכתב רשמי

תאריך

לכבוד:

שם הנמען תפקידו וכתובתו

מאת:

שם המוען וכתובתו

הנדון _____

אדון נכבד / גברת נכבדה

בכבוד רב

שם המוען וחתימה

מכתב אישי מול מכתב רשמי

מכתב רשמי	מכתב אישי
<p>בית ספר מעניית רחוב דוד המלך 10 רמת גן</p> <p>יום ג יד בכסלו תשס"ד לכבוד הורי התלמידים כיתה ט-1 שלום רב! <u>הנדון: טיול שכבת כיתותט'</u></p> <p>ביום ג כ"א בכסלו תשס"ד 16.12.2003, ייצאו תלמידי כיתות ט' בבית ספרנו לטיול קצר לשמורת נחל אורן. הפגישה: בשעה 07:00 בחצר בית הספר. חזרה לחצר בית הספר: בין השעות 16:00 ל 17:00. יש להביא: נעלי הליכה, כובע, שתי ארוחות קלות, מימיה מלאה. אשמח לענות על שאלותיכם בטלפון: 66677711. בכבוד רב, ציונה כהן מחנכת הכיתה העתק: מנהלת בית הספר</p>	<p>יום שלישי 9.12 לשרית המגניבה היי, מה שלומך אני רוצה לספר לך על הרפתקה מה זה מדהימה שהייתה לי בטיול שעשינו ביום שבת. בואי אלי היום אחר הצהרים מחכה לך בכיף ובקוצר רוח. דליה</p>

הקדוק השתייה שקנית מצאת כפתור

כתוב מכתב תלונה לחמת טאטו

שים לב לאופן כתיבת המכתב הרשמי!

(מתוך: הבנה והבעה: לשון המכתב במטח: המרכז לטכנולוגיה חינוכית. צוות לשון)

כינויים ומשלב לשוני

אחד ההבדלים בין המכתב האישי למכתב הרשמי הוא המשלב הלשוני. המכתב האישי מאופיין בדרך-כלל במשלב נמוך יחסית, והמכתב הרשמי מאופיין במשלב גבוה יותר.

פיסוק במכתב-הסבר:

במכתב הרשמי מקפידים יותר על פיסוק תקני.

פסיק: מסמנים פסיק אחרי הפנייה והברכה לנמען (כמו בכל פנייה תחבירית), וכן בין הברכה לחתימה שבסוף המכתב.

נקודתיים: מסמנים נקודתיים לפני הפירוט של הנדון, וגם לפני ההעתיקים או הנספחים.

הנה מספר ביטויים ומושגים הקשורים למכתב.

אג"נ - אדון, גברת נכבדים (ראשי תיבות). פנייה הנהוגה במכתב רשמי.

הנדון - (גם: הנידון) הנושא שדנים בו, נושא הדיון. כותרת רווחת במכתב רשמי.

לְכָל מֵאן דְּבִעֵי - ביטוי ארמי שפירושו לכל מי שמעוניין. זוהי כותרת הנכתבת במכתב רשמי

שאינו ממוען לאדם מסוים - כגון במכתב המלצה.

מְעַן - שם וכתובת כפי שהם מופיעים על גבי המעטפה; שמו ומקומו המדויק של מי

שהמכתב או המשלוח מיועדים לו.

מצ"ב - מצורף בזה (ראשי תיבות). ביטוי הנכתב בדרך-כלל במכתב רשמי ובא לציין אילו

מסמכים נוספו למכתב, בדומה ללוט.

נ"ב - ראשי תיבות של "נכתב בצדו" או "נוסף בצדו". נוסח של הערה הפותחת דברים בשולי המכתב.

לסיכום: איך כותבים מכתב רשמי?

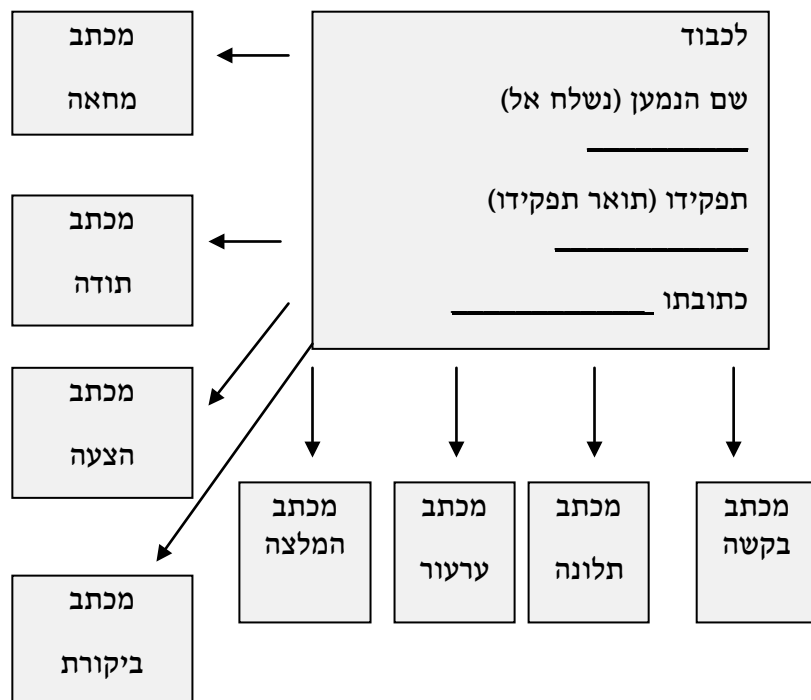
- **ענייניות** - המכתב הרשמי, צריך להיות ענייני, ברור ומדויק, כדי להשיג את המטרה שלשמה נכתב. הסבירו את מטרת המכתב, ואל תשכחו להודות בסוף על הטיפול.
- **חלקי המכתב** - יש להקפיד על חלקי המכתב (תאריך, פנייה, חתימה, ברכות בגוף המכתב – פתיחה וסיום) ובעיקר "הנדון". הנדון – ממקד את הנושא או המטרה שלשם נכתב המכתב.
- **דיוק בפרטים** - יש לציין את שם הנמען ותפקידו בצורה מדויקת, ולבסוף את שם המוען ופרטיו. אם מזכירים מכתב קודם או שיחה, יש לציין את התאריך שבו נכתב המכתב או שבו התרחשה השיחה, וכן לאזכר את הנמען, את המשתתפים וכדומה.
- **משלב גבוה** - יש להקפיד על לשון במשלב גבוה: ללא סלנג, שימוש בכינויים חבורים.
- **כתיב נכון ופיסוק מדויק**. במכתב רשמי חשוב להקפיד על קישוריות מתאימה בין המשפטים. אם תוכן המכתב עוסק בכמה עניינים, חשוב למקם כל עניין בפסקה נפרדת, כך שהקורא יקלוט מיד שמדובר בעניינים נפרדים.
אם יש צורך לצרף צילומים – לציין זאת. (רצ"ב ולהוסיף).
- **משפטי מפתח** - כמה דוגמות למשפטים הולמים לפתיחה או לסיום.
- **משפטי פתיחה** - ברצוני להביא לידיעתך..., בהמשך לשיחת הטלפון בינינו ביום...; בתשובה למכתבכם בנושא...; בהתאם להנחיות שהועברו אלינו...; קיבלנו את תלונתך מיום...; הננו מאשרים בזאת כי....
- **משפטי סיום** - נודה לך אם תיענה לבקשתנו...; הואל נא לבדוק אתה נושא...; נקווה שתבדקו את התלונה.

<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=13369>

לאחר שכתבתם מכתב רשמי כל שהוא סמנו לעצמכם: האם המכתב עומד בדרישות או שצריך לשכתבו שוב.

- ✓ **המוען:** כתבתי בראש העמוד את פרטי המוען (הכותב): שם, מען מקום.
- ✓ **הנמען:** כתבתי בראש העמוד בצד ימין את פרטי הנמען: לכבוד, שם, תואר, תפקיד, מען, מקום.
- ✓ **תאריך:** כתבתי בראש העמוד בצד שמאל, תאריך עברי ולועזי.
- ✓ **הנדון:** כתבתי במרכז העמוד, מתחת לנמען את נושא המכתב.
- ✓ **המטרה:** המטרה שלי ברורה:
לבקש/להתלונן/להציע/להזמין/לדרוש/להמליץ/להודות/לברך וכו'...
- ✓ **פנייה:** פניתי בצורה מכובדת לנמען. כתבתי, למשל: נכבדי, גברת נכבדה וכו'.
- ✓ **חתימה:** סיימתי בצורה מכובדת. כתבתי, למשל: בכבוד רב או בברכה וכו'.

סוגי מכתבים:

בואו נתאמן בכתיבת המכתבים הרשמיים הבאים

*** מכתב חיפוש ובקשת עבודה:**

תאריך (תאריך עברי ותאריך כללי): _____

פנייה:

כותבים את שם האדם שפונים אליו (שם הנמען) ואת תפקידו, ומוסיפים ברכה. מילים שעוזרות לכתוב: לכבוד מר/גב', לכבוד מנהל/ת, לכבוד ראש העירייה; שלום, שלום רב.

הנדון:

מציינים בקיצור את הנושא של המכתב, את סיבת המכתב ואת מטרתו. מילים שעוזרות לכתוב: הנדון: תלונה על... / הנדון: בקשה לתוספת...

גוף המכתב:

כותבים את סיבת המכתב ומטרתו. מילים שעוזרות לכתוב: ברצוני לבקש... / להציע... / להתלונן... / לשבח... / להודיע... / לברר...

חתימה:

בסוף המכתב נפרדים וחותמים את השם. שימו לב: למען הביטחון שלכם ברשת, אל תכתבו פרטים אישיים, כגון כתובת או מספר טלפון. מילים שעוזרות לכתוב: בברכה..., בתודה..., בתקווה שהעניין יטופל.

דוגמת מכתב תלונה

אורן בילו
טלפון 569000 – 02
רחוב המרכבה 9
ירושלים 65978

12.12.12

לכבוד

חברת "מחשוב" – מחלקת יחסי ציבור
רחוב ששת הימים 7
רמת גן 569715

הנדון: חיבור לאינטרנט מהיר

בתאריך 25 באוקטובר 2012 טכנאי מחברתכם התקין בביתי מערכת חיבור לאינטרנט מהיר,
עם מודם בחיבור USB במהירות K 750 .

בימים האחרונים הגלישה איטית מאוד ויש ניתוקים רבים מרשת האינטרנט. למרות כל
פניותי למערכת התמיכה בחברתכם, הבעיה לא נפתרה .
אבקשכם לטפל בבעיית ההתחברות בצורה מהירה ויסודית.

בכבוד רב
אורן בילו

כתוב את אגף מכתב תלונה

פתיחה - פנייה

הגוף - תאור הבעיה בצורה קצרה וברורה

סיום - כתוב את הבקשה לשיפור

כתיבת קורות חיים - עשר שנות לימוד

מסמך המציג את קורות חיים שיתלווה לחיפוש עבודה

להלן אופן כתיבת קורות חיים.

(מתוך האתר www.working.org.il)

מבנה מסמך קורות חיים בנוי מכמה חלקים קבועים. נסקור כמה מהם.

פרטים אישיים

שם:

תאריך לידה:

ארץ לידה:

תאריך עלייה לארץ:

קשר:

מצב משפחתי:

השכלה

שנת התחלה-שנת סיום. תעודה, מקום הלימודים.

עבודה וניסיון מקצועי

שנת התחלה-שנת סיום מקום עבודה, תפקיד.

שליטה במחשבים

רמת שליטה ושמות התוכנות

שפות:

שפה ורמת שליטה

שונות

תחביבים, המלצות וכדומה

איך לכתוב דף נלווה לקורות חיים (מכתב מקדים) ומדוע זה חשוב

קורות חיים יכולים להיות מלווים במכתב מקדים (שכמובן מגיע קודם לקורות החיים).

המכתב המקדים הוא המקום שבו אתם יכולים לדבר על עצמכם בגוף ראשון, לעורר אמפתיה בקרב הקורא את המכתב כמו גם את התחושה, שהינה סוף סוף מצא את המועמד שחיפש. במכתב מקדים אתם יכולים לכתוב שוב מסר שבדף קורות החיים טמון בין אלפי הפרטים, ולהציפו מעלה.

אמנם עדיין לא נהוג בארץ לכתוב מכתבים מקדימים, אך זו בדיוק הסיבה שאתם צריכים לנצל את ההזדמנות ולבלוט.

נסחו מכתב מקדים קצר בין עד חצי עמוד ובו כתבו לקורא קורות החיים שלכם מדוע המשרה נראית לכם מתאימה עבורכם ומה תוכלו לתת למקום העבודה.

כתיבת קורות חיים בהתאמה לתפקיד

כאשר אתם מגישים מועמדות למשרה מסוימת ראוי כי תזהו מהן התכונות והניסיון הנדרשים למשרה זו וכן מהן התכונות והניסיון שלכם הרלוונטיים לתפקיד. זהו שלב ראשוני אשר תוצאותיו יהיו קורות חיים מותאמים למשרה, אשר מי שמביט בהם מקבל את התחושה מרוממת הרוח שהמועמד המושלם נמצא! השאלות שאתם נדרשים לשאול את עצמכם הן מה רוצה מקום העבודה ממני ומה יש לי לתת למקום העבודה. לאחר מכן אתם צריכים להציף בדף קורות החיים את תכונות האופי שלכם והניסיון המקצועי שנראה לכם כי מחפשים במקום העבודה.

איך לכתוב קורות חיים? כאן אחזר לא יתקשר אליהם

לסיום, כדאי שתכירו את כל הטעויות שאתם יכולים לעשות בכדי שאיש לא יסתכל בקורות החיים שלכם...

- במקום הראשון: לא לרשום דרך התקשרות. זה נשמע מצחיק, אבל פעמים רבות אנשים פשוט שוכחים לרשום את הדרך ליצור עימם קשר. לא ברור מאליו שהדף שהודפס בבוקר ובו קורות חיים מושלמים ללא מספר טלפון, יגרום לאיש משאבי האנוש לחפש בתיבת המייל שלו ממי נשלחו קורות החיים. יש גם המציינים פרטי התקשרות במכתב המקדים שהולך לאיבוד ולא בדף קורות החיים עצמו, זו כמובן טעות.
- טעויות נוספות שכדאי להימנע מהן: משלוח אוטומטי של קורות חיים ללא התאמתן למשרה. בעידן של היום, זה קורה באופן טבעי, שכן קל להגיש קורות חיים לעשרות משרות ביום. אך זכרו שלא הכמות אלא האיכות היא שמשחקת תפקיד. גם אם לא התאמתם את דף קורות החיים, נסו לפחות להתאים את המכתב המקדים לתפקיד ולחברה. קובץ בעל שם המעיד על תאריך כתיבתו הישן ותאריך ישן בקורות החיים. אם שלחתם קורות חיים בקובץ CV_Moshe_02_2002.doc, המעסיק הפוטנציאלי יבין שכבר שנים רבות אינכם בשוק העבודה עוד לפני שפתח את הקובץ... גם בתוך הקובץ, תאריך הוא מיותר ואם אתם מתעקשים ודאו כי הוא עדכני.
- שגיעות קתיב. (נכתבו בכוונה) אין כמו שגיאות כתיב בכדי לשדר את המסר: אני חפפן, אני חסר סדר ואני לא רציני. גם אם זה לא נכון ופשוט מיהרתם מאוד, עדיף לא לשלוח קורות חיים לפני שבדקתם אותם עם בודק האיות של מעבד התמלילים ונתתם לאדם נוסף ורציני לעבור עליהם ולחפש שגיאות כתיב.

- **סיפוק מידע לא נחוץ** ובמקרה זה נכללים סיבות לעזיבת מקום העבודה (הבוס הכריח אותי לעשות לו קפה למרות שזה לא התפקיד שלי), תחביבים שאינם קשורים לתפקיד ועלולים להרים גבה (איסוף בובות בראץ), בעיות רפואיות וכדומה.
- **עיצוב מוגזם** - ריבוי פונטים (אחד מספיק) וגדלים (שניים מספיקים), שימוש בצבעים, הוספת תמונה (לא מקובל בארץ עדיין, ועדיף לא לשלוח אם לא מבקשים), הוספת מסגרת או סמלים מיותרים.
- **הגזמה** - ריבוי סופרלטיבים עצמיים (הצלתי את החברה מקריסה, הגדלתי לבדי את המכירות פי שלושה), ניפוח תפקידים (מנהל תחבורה בין איזורית, במקום "נהג מונית")

אתר לכתובת קורות חיים:

<http://www.resumes.co.il/thankyou-letter.php>

8. הסיפור הקצר

סוגה זו נלמדת הן במסלול 9 והן במסלול 10 שנות לימוד.

מטרות הסיפור הקצר:

- זיהוי והיכרות עם מבנה ומאפייני הסיפור הקצר.
- עניין והנאה.
- הבנת ההבדלים בין סיפור קצר לסוגות ספרותיות נלמדות אחרות.

הקדמה:

הסיפור הקצר הוא יצירה סיפורית מצומצמת, לכן ממוקדת מאד. בסיפור הקצר נמצא: רקע, עלילה, דמויות, רעיון.

מאפיינים:

- א. מספר הדמויות מועט מאד.
- ב. גיבור אחד (יכול להיות גם גיבור משנה).
- ג. עלילה אחת מרכזית בסיפור.
- ד. מעט תיאורים באופן יחסי.
- ה. אין עלילות משנה.
- ו. נקודת זמן קצרה (פוגשים את הגיבור בנקודת זמן בחייו, שאין לה המשך).

המבנה = השלבים:

ההיצג (אקספוזיציה):

בחלק זה מקבל הקורא רקע לעלילה. ברקע מופיע זמן ההתרחשות, העבר הקשור לאירוע שבו מדובר, המקום בו מתרחשים הדברים ומצבו של הגיבור או מצבן של הדמויות. המידע שנמצא בהיצג חשוב מאד להבנת העלילה כולה.

יש סיפורים שבהם ההיצג קצר ותכליתי, ויש סיפורים שהוא מפורט יותר. ברוב הסיפורים ההיצג מופיע בשלמותו בתחילת הסיפור, אך יש סיפורים שבהם הוא מחולק למקטעים, המופיעים לסירוגין (כמו מחשבות העוברות בראש הגיבור) במשך הסיפור.

הסיבוך = הבעיה (קונפליקט):

הסיבוך הוא הרוח של הסיפור. אם אין סיבוך שבו הגיבור מסובך, לא מתקיים סיפור. הגיבור מתמודד עם הסיבוך ונאבק לפתור אותו. סיבוך יכול להיות חיצוני = בין הדמויות, ויכול להיות פנימי = בתוך הדמות עצמה. לעיתים הסיבוך החיצוני מוביל לסיבוך פנימי.

השיא = תפנית, נקודת מפנה:

נקודת המפנה, היא אותו רגע בסיפור שבו חל שינוי. השינוי חל במה שקורה לגיבור, או בין הדמויות, או שינוי בהתנהגותו של הגיבור. יכול להיות גם שינוי מאד קיצוני במהלך

הסיפור, שיהיה למעשה שיא הסיפור. נקודת המפנה היא גם נקודת השיא מבחינת המתח בעלילה.

ההתרה = הפתרון:

לאחר נקודת השיא מגיעה ההתרה, הסיבוך מתחיל להיפתר, או נפתר לחלוטין. הפתרון יכול להיות טוב או רע, אבל הוא פתרון. הייתה בעיה, והבעיה המיוחדת הזו נפתרה.

הסיום:

אחרי ההתרה מגיע סיום הסיפור. הסיום יכול להיות סגור, כלומר פתרון הבעיה ברור ומוחלט, והבעיה הזו שהייתה לא תהיה עוד. ויכול להיות סיום פתוח, כלומר לא הכול נפתר ויש עוד אפשרות שהבעיה תחזור, אולי לא עם אותן דמויות, אבל לגבי הגיבור, לא הכול פתור.

מוטיבים:

אלה הם נושאים שחוזרים על עצמם. הם יכולים להופיע כתיאור נוף שחוזר על עצמו, תיאור של חפץ מסוים או התנהגות של אחת הדמויות. המוטיב החוזר יוצר הדגשה והדהוד של נושא מסוים שהסופר בחר להדגישו.

הפואנטה (העוקץ):

בסיפורים אחדים מופיעה בסוף הסיפור פואנטה. זו נקודת תפנית לסיפור כולו ולהבנתו (לא קשורה לעצם העלילה). הפואנטה מכה את הקורא בהפתעה, וגורמת לו להבין את הסיפור כולו בצורה אחרת, בעיקר משנה לגבי הסיום.

אבחנות:

דמות ראשית = הגיבור, זו הדמות שנמצאת לכל אורך העלילה, הסיפור מתייחס בעיקר אליה, והיא זו שצריכה לעבור שינוי. אם הדמות עוברת שינוי, היא נקראת דמות עגולה. אם לא עברה שינוי בתוך הסיפור, היא נקראת דמות שטוחה.

הדמויות המשניות = מופיעות בצד הגיבור, אין עליהן מידע רב, המגע שלהן עם הגיבור הוא שיוצר את המתח. דמות המשנה מקדמת את העלילה, אבל הסיפור לא עליה. בדרך כלל היא גם לא משתנה, לכן היא נשארת דמות שטוחה, כלומר בלי שינוי.

דואמה לשאלות על הסיפור הקצר

1. בחרו אחד הסיפורים שלמדתם, שבמרכזו דמות הרחוקה מצולמכת לשם: בסביבה החברתית שלה, באי, בתקופה וצוד. מה יש בדמות הזו שאתם לך להבין אותה, או לא להבין אותה. בתשובתכם התייחסו לתכונות של הדמות, או להתנהגותה או למחשבותיה.
2. בחרו סיפור מהסיפורים שלמדתם, המתאר חוויה קשה של פרידה, או של צמיחה מול המוות, או חוויה קשה אחרת. תארו את החוויה, והסבירו כיצד היא משפיעה על הדמות המרכזית. תנו דוגמות במילים שלכם מתוך הסיפור.
3. בחרו סיפור שלמדתם, הזיכר את ההיכר (האקספוזיציה) והסבירו כיצד הוא תורם להבנת הסיפור.
4. תארו את הדמות הראשית באחד מהסיפורים שלמדתם. מה אפשר ללמוד מתיאור הדמות על אופייה והתנהגותה. בתשובתכם התייחסו לשאלה האם ניתן היה לצפות מהדמות להתנהג כפי שהתנהג בסוף הסיפור.
5. בתיאורי הרקע שמופיעים בהיכר יש לעיתים רחוקות מטרות למה שאתם לוקרות. בחרו סיפור שלמדתם, והוכיחו כיצד בתיאורים שבהיכר יש רמז מטרות שיליתם את משמעותו בהמשך הסיפור.
6. שרטטו גרף של אחד הסיפורים שלמדתם. על הגרף ציינו את נקודת השיא (התפנית) ואת נקודת הסיום. נמקו את בחירתכם.
7. בחרו סיפור שלמדתם ומלאו את תרשימי הזרימה שלהן:

8. תארו את סיום אחד הסיפורים שלמדנתם, תארו והסבירו כיצד הוא מתקשר להיצג.
9. בחרו בסיפור שלמדנתם שיש בו מוטיבים חוזרים. תארו את המוטיבים והדאימו בלשונכם היכן בסיפור הם מופיעים ומה משמעותם.
10. בחרו בסיפור קצר מתוך הסיפורים שלמדנתם, שהשאיפה כמעט רוסט צמח יותר. תארו את הסיפור וציינו מהו הרושם שישאר לכם ממנו - טוב במיוחד או רע במיוחד. נמקו.

לסיפור הקצר מאפיינים הקשורים ל: תוכן, מבנה, ולשון.

נציג לתלמידים שאלות מנחות הקשורות לתוכן, למבנה, וללשון

שאלות הקשורות לתוכן

- היכן מתרחש הסיפור?
- מהו הקשר בין כותרת הסיפור והסיפור?
- מה ניתן ללמוד מהסיפור?
- מי הן הדמויות המשתתפות?
- מה מערכת היחסים ביניהן?

שאלות הקשורות למבנה

- מהו ההיצג של הסיפור? מהם הרמזים המטרימים המופיעים בהיצג ומרמזים על ההתרחשויות והדמויות?
- מכמה חלקים בנוי הסיפור, כיצד מבחינים בין חלקים אלה?
- מהי הבעיה/ההסתבכות האישית/חברתית בסיפור?
- כיצד הבעיה/ההסתבכות נפתרת? הסיפור מסתיים בהתרת הבעיה
- בסיפור יש תפנית/הפתעה בעלילה

שאלות הקשורות ללשון

- אילו ניבים או פתגמים מתאימים לסיפור?
- אילו מילות תואר/רגש משולבות לסיפור?
- באילו אמצעים לשוניים משתמשים בסיפור? (למשל: דו – שיח, מרכאות, דימויים)

פצילות לתלמיד: בחר אחד מהסיפורים ומלא את הטבלה בהתאם למאפייני

הספור:

שם הסיפור: _____

מאפייני הסיפור כפי שהם מופיעים בסיפור	מאפייני הסיפור
	<p><u>מבנה:</u></p> <p>הדמויות</p> <p>הפעולה (הסתבכות) (טורטלה)</p> <p>ההתרחש (פתרון)</p>
	<p><u>התוכן:</u></p> <p>הרעיונות</p> <p>תיאורים (את מי / את מה)</p>
	<p><u>הלשון:</u></p> <p>דוגמת מונח מילולי</p> <p>דוגמת מונח מילולי</p> <p>דוגמת מונח מילולי</p>

מעשה העז - שי עגנון

מעשה בזקן אחד שהיה גונח מלבנו. באו ושאלו לרופאים. אמרו שישתה חלב עזים. יצא וקנה לו עז והכניסה לדיר. לא היו ימים מרובים עד שנתעלמה העז. יצאו לבקשה ולא מצאוה לא בחצר ולא בגן, לא על גג בית המדרש ולא אצל המעיין, לא בהר ולא בשדה. שהתה כמה ימים עד שחזרה מאליה ובחזירתה היו דדיה מלאים חלב וטעמו כטעם גן עדן. ולא פעם אחת בלבד נתעלמה מן הבית אלא פעמים הרבה נתעלמה מן הבית. יצאו לבקשה ולא מצאוה עד שחזרה מאליה והיו דדיה מלאים חלב מתוק מדבש וטעמו טעם גן עדן.

פעם אחת אמר הזקן לבנו, בני מתאווה אני לדעת להיכן היא הולכת ומהיכן היא מביאה חלב זה שהוא מתוק לחכי ולכל עצמותי מרפא. אמר לו בנו, אבא יש עצה לזה. מה? עמד הבן והביא משיחה וקשרה לזנבה של העז. אמר לו אביו, מה אתה עושה בני? אמר לו, משיחה אני קושר לזנבה של העז וכשארגיש בה שהיא מבקשת לילך אתפוס את המשיחה בראשה ואצא עמה לדרך. נענע לו הזקן בראשו וקרא עליו, בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני.

קשר הבחור משיחה נאה בזנבה של העז ונתן דעתו עליה. כיון שעמדה לילך תפס את המשיחה בידו ולא הניח הימנה, וכיון שהלכה נגרר והלך אחריה, עד שהגיע למערה אחת.

נכנסה העז למערה ונכנס הבחור עמה, כשהוא אוחז במשיחה והולך אחריה. וכך היו הולכים שעה או שתים, ואולי יום או יומיים. כשכשה העז בזנבה וגעתה בפיה, והמערה לסופה הגיעה.

כיון שיצאו מן המערה ראה הרים רמים וגבעות עם פרי מגדים ובאר מים חיים נוזלים מן ההרים ורוח מפיחה כל מיני בשמים והעז עולה באילן, והאילן מלא חרובים מלאים דבש והיא אוכלת מן החרובים ושותה ממעיין גנים. עמד הבחור וקרא לעוברי דרכים, השבעתי אתכם אנשים טובים הגידו לי היכן אני ומה שם המקום הזה? אמרו לו, בארץ ישראל אתה וסמוך לצפת אתה.

תלה הבחור עיניו למרום ואמר, ברוך המקום ברוך הוא שהביאני לארץ ישראל. נשק עפרה וישב לו תחת העץ. אמר לעצמו, עד שיפוח היום ונסו הצללים אשב לי על ההר תחת העץ, אחרי כן אלך לביתי ואביא את אבי ואת אמי לארץ ישראל. עד שהוא יושב ומתבשם בקדושתה של ארץ ישראל שמע כרוז בואו ונצא לקראת שבת המלכה, וראה בני אדם כמלאכים מעוטפים בסודרין לבנים וענפים של הדסים בידיהם וכל הבתים מאירים בנרות הרבה.

הבין מדעתו שהגיע ערב שבת עם חשיכה ואין בכדי שיחזור. עקר קנה וטבלה בעפצים שעושיין מהם דיו לכתוב ספר תורה ונטל פיסת נייר וכתב מכתב לאביו, מכנף הארץ זמירות

אשמיע כי הגעתי בשלום לארץ ישראל והנה אנכי יושב סמוך לצפת עיר הקדושה ומתבשם מקדושתה. ואל תשאלני איך הגעתי לכאן אלא אחוז במשיחה שקשורה בזנבה של העז וצא לך בעקבי העז אז תלך לבטח דרכך ותבוא לארץ ישראל. גלל הבחור את הפתק תחבו בתוך אזנה של העז. אמר אל לבו, כשהיא מגעת אצל אבא, אבא מחליקה על ראשה והיא מנענעת באוזניה מיד נופל הפתק מתוך אזנה, מיד נוטל אבא את הפתק וקורא מה שכתוב בו והוא תופס את המשיחה והולך עמה לארץ ישראל.

חזרה העז אצל הזקן, אבל באוזניה לא נענעה והפתק לא נפל.

כיון שראה הזקן את העז שהיא חזרה ובנו איננו התחיל מטפח על ראשו וצועק ובוכה ומילל, בני, בני איכה? בני מי ייתן מותי אני תחתך, בני, בני. והיה בוכה והולך ומתאבל על בנו, כי אמר חיה רעה אכלתהו, טרוף טורף בני. וימאן להינחם ויאמר, ארד אל בני אבל שאולה. וכל אימת שראה את העז היה אומר, אוי לו לאב שהגלה את בנו ואוי לה לזו שטרדתהו מן העולם. ולא נחה דעתו של אותו זקן עד שקרא לשוחט לשחטה.

בא השוחט ושחט את העז. הפשיטו את עורה ונפל פתק מן האוזן. נטל הזקן את הפתק ואמר, כתב בני. וקרא כל מה שכתב לו בנו. התחיל מטפח על ראשו ובוכה וי, אוי לו לאיש שקיפח את מזלו בידי וואי לו לאיש שגמל רעה לעושה טובה. נתאבל על העז ימים רבים וימאן להתנחם ויאמר, אוי לי שהייתי יכול לעלות לארץ ישראל בקפיצה אחת ועכשיו אקפח את ימי בגלות הזאת.

מני אז פי המערה סמוי מן העין, ודרך קצרה עוד אין. ואותו בחור אם לא מת, עוד ינוב בשיבה דשן ורענן, בארצות החיים שקט ושאנן.

סרטון הסיפור:

http://www.youtube.com/watch?v=xvkTPDiE8_4

מצפה הצלו שי צאנון - השוואה בין הדמויות

מתת לב הוודאי כי בקריאה הראשונה של הסיפור נראים האה והבן שונים לה מלה. אולם השוואה ביניהם מלמדת שיש אף דמיון בין השניים.

השלימו את הטבלה

* סמנו x במקום המתאים

תכונות ודרכי התנהגות	מתאים לאה	מתאים לבן	מתאים לשניהם	האם הוכחה מהספור
מצל לצעות דברים שאינם שאתיים				
סקרו				
הרפתקו				
ספקו, ציני				
חסר יוטה				
בצל יוטה				
כוצל לאחר מחשבה				
תמים				
כוצל ללא מחשבה				
נוטה לחשוב שאנשים כוצלים כמוהו				
נוטה להאסמה עצמית				
אנוכי, חושב רק על עצמו				
אכפתי				
דואל				

נוסחים נוספים לסיפור "מעשה בעז"

נוסח מתימן

בתימן, בכפר שליד צנעא, חי יהודי עני מאוד. בקושי רב הרוויח למחייתו ולמחיית בני ביתו. יום-יום היה יוצא לשדה כדי לרעות את העזים המועטות והדלות שהיו לו. בערב היה חולב אותן ומוכר את חלבן במחיר זול. רק אנשים עניים מאוד היו קונים ממנו חלב, כי לכל היהודים היו בביתם עזים ופרות, שרועים ערביים היו מובילים אותן לשדה. אבל היהודי העני שלנו היה יוצא בעצמו לשדה לרעות את עזיו, והיה טורח הרבה כדי למצוא להן מקום מרעה. כאשר היה חוזר בערב, לפני החשכה, לביתו, היה עייף, יגע ושבור. יום אחד חלה העני. הוא לא יצא למרעה, וביקש משני בניו, שאחד מהם היה בן ארבע-עשרה ואחד בן עשר: צאו למרעה במקומי.

קמו בניו בבוקר ויצאו לחפש את המרעה, אך לא הצליחו להגיע אליו, כי טעו בדרך. לפתע התחילה אחת העזים להתרחק מן העדר, והבן הגדול, בן הארבע-עשרה, הלך אחריה כדי להחזירה. התחילה העז לרוץ, והבן אחריה. העז בורחת, והבן אחריה. קרא הבן הבכור אל אחיו הצעיר: חזור בינתיים עם שאר העזים הביתה, ואני אחזיר את העז העקשנית באיחור מה.

חזר האח הצעיר עם העזים הביתה, והבן הבכור הוסיף לרדוף אחרי העז הבורחת. עבר זמן מה, והבן לא שב לביתו. התחילו בני הבית לדאוג לו, וככל שעבר הזמן, כן רבתה הדאגה. למחרת היום התחילו להתפלל לשלומו ואף פתחו בצום, אך הבן לא שב הביתה. המשך בן-הרועה לרדוף אחרי העז, עד שלעת ערב הגיע בעקבותיה למקום נפלא, שבו ראה תפוחי-זהב הזוהרים כשמש, אילנות תפוחי-עץ המאירים כאור הירח, אגסים הנוטפים עסיס רב, מטעי-זיתים וכרמי-גפנים. בין עצי-הפרי למיניהם זרמו מים זכים וצוננים, המשיבים את הנפש והמהנים את העין.

השתכשה העז במים הצלולים ושתתה מהם. אחר-כך התגרדה בגזעי העצים, והבן השתכר ממראה המקום, שהיה בעיניו כמראה גן-עדן, ולא יכול היה לעזבו. הוא אכל מעצי הפרי, ועז היה רצונו להישאר במקום ולהמשיך ליהנות מטובו ומיופיו.

לקח בן-הרועה נייר ורשם עליו: אבי היקר, אני נמצא במקום מופלא, שבו נמצאים כל מעדני העולם ויופיו. ממש בגן-עדן. אנא, אבי, עזוב את הבית הדל ובוא לכאן כדי ליהנות מכל טוב, ולא תסבול עוד עוני ומחסור, כי האל האיר דרכי, והעז הביאה אותי למקום זה. אחרי שסיים לכתוב את הפתק, קיפל אותו ושם אותו באוזן העז, וזו התחילה לחזור אל בית הרועה העני.

חזרה העז לבית הרועה, כשהיא בריאה ושלמה. כאשר הגיעה לבית העני, מיהרו כל בני הבית בשמחה לקבל את פניה, אך גדול היה כאבם כאשר ראו, כי העז חזרה בלי הבן ובלי כל

סימן למה שעבר עליהם. בני הבית תיארו לעצמם, כי בנם נהרג ולא יחזור הביתה. מיד פתחו בבכי ובמספד מר על בנם האומלל שאבד. אחרי שקמו מימי אבלם, לקח האב השכול את העז, ומרוב צערו וכאבו על מות בנו שחט אותה, כי לא יכול היה להסתכל בסיבת המוות של בנו. העז הזכירה לו השכם והערב את בנו האהוב ואת הגורם למותו. אחרי ששחט האב את העז ומכר את בשרה הדל בתשלום זעיר, מצא פתאום פתק באוזנה. הוא מיהר לקרוא אותו ומיד נתמלא חרטה על פזיזותו. מה חבל שאין העז יכולה להראות לו עתה את הדרך אל המקום שבו נמצא בנו, למקום האושר והשפע, למקום הנחלה והשובע. נשאר האב העני מסכן עד סוף ימיו, ולא הוסיף לשמוע דבר על אודות בנו בכורו. והבן הוסיף ליהנות ממעדני המקום הנפלא שהוא כגן-עדן, וחיכה בכיליון עיניים לבואו של אביו ושל כל בני המשפחה.

לעולם לא הבין הבן, מה מנע את אביו ואת בני ביתו מלהגיע אליו...

הסיפור נרשם על-ידי רחל סרי מפי גיסתה יונה. ראה: דב נוי, "סיפורי בעלי חיים בעדות ישראל", עיריית חיפה, המוזיאון לאנתולוגיה ולפולקלור, ארכיון הסיפור העממי בישראל (אסע"י), 1976 עמ' 96-98.

נוסח מפולין – "שתי עזים"

ביערות ליד העיירה שְׁבֶרְשִׁין בפולין חיו חסיד ואשתו. מדי שבת היה החסיד הולך לעיירה כדי להתפלל וללמוד בבית המדרש. מה עשה בשאר ימות השבוע? איש לא ידע. דבר אחד היה ידוע: היו לו שתי עזים, שנתנו חלב מועט. בכל יום נהגה אשת החסיד לשחרר את העזים בשדה, ובערב כלאה אותן. החסיד ואשתו מכרו חלב עזים, חמאה וגבינה, אך את פרנסתם מצאו בקושי.

יום אחד ביקשה האישה לחלוב את העזים ולא מצאה אותן. חיפשו אותן החסיד ואשתו ביער ולא מצאון. האישה נזכרה, כי בבוקרו של אותו יום שכחה לקשור אותן. היא החלה לבכות ולצעוק, אך בעלה ביקשה לחדול מכך באמרו בחיך: הכול בידי שמים. האישה הציצה בעיני בעלה, והבינה, כי משהו מסתתר מאחורי הדברים. היא נזכרה, עד כמה נכסף בעלה לקנות את העזים ולגדלן. אז הוא אמר: זהו רצון שמים.

בשעת השקיעה שבו העזים ובאותו ערב עצמו הן נתנו חלב בשפע, יותר מבכל יום אחר. אשת החסיד ראתה בכך אות, כי ברכה שורה על העזים. למחרת היום שוב לא קשרה אותן. גם הפעם לא מצאה את העזים במשך היום, אך בערב הן שבו כבודות מחלב. החסיד ואשתו מכרו את החלב בעיירה, היה זה חלב מיוחד במינו! הוא הביא מרפא לחולים, ואף חולים חסרי תקווה החלימו לאחר שתייתו. עד מהרה לא היו עוד חולים בכל עיירת שברשין.

עברו שישה ימים. ביום השביעי החליט החסיד ללכת בעקבות העזים ליער. נחפזו העזים לדרכן, והחסיד הלך אחריהן. הן הגיעו למקום שבו היו העצים צפופים ומוטים זה על גבי זה. העזים חמקו מתחת לעצים. החסיד הלך אחריהן. בקרבת עצים אלה נגלה פתח באדמה, והעזים נכנסו בעדו. החסיד הלך בעקבותיהן. לפתע הוא מצא עצמו במערה, וראה מרחוק קרן אור. העזים מיהרו אל כיוון האור. החסיד הלך בעקבותיהן. בדרך קפצו מולו שדים שחורים עם לשונות אדומות. צריחותיהם עלו עד לב השמים. אבנים נפלו מכל עבר. קול צלצולן של מטבעות כסף הגיע לאוזניו מאחור, ונשים עירומות הלכו וקרבו אליו.

אבל החסיד המשיך בדרכו. הוא לא הביט ימינה ולא הביט שמאלה. אמונתו בשמים לא עזבה אותו, אף לא לרגע. הרוחות הרעות שעמדו בדרכו נעלמו אחת אחת. החסיד הגיע לאור שבקצה המערה. כשטיפס ויצא, ראה שמים כחולים, ונער עומד ומחלל מנגינה לעזיו. כשראה את החסיד התקרב הצעיר ושאל בעברית: האם חדש אתה במקומנו? החסיד נעמד בחרדת קודש. הוא הבין שרגליו עומדות על אדמת הקודש. הנער המשיך בדבריו: אף אני הגעתי לסביבות צפת רק לאחרונה. עד כה נהגתי לרעות את עזי בהרי יהודה וירושלים.

החסיד השליך עצמו על האדמה, נשק את עפרה ואבניה, והודה לאל. אז ישב וכתב מכתב ליהודי שברשין ולכל יהודי הגלות. הוא הזמין אותם לבוא בעקבותיו ולא לפחוד כלל מן הדברים שיתגלו לעיניהם במערה, שהם רוחות ללא ממשות. החסיד קיפל את המכתב בעלה

תאנה גדול וקשר אותו לצווארה של אחת העזים. על העלה כתב, שאת המכתב יש למסור לידי רב העיירה.

באותו ערב עצמו שבו העזים הביתה, כבדות מחלב. אשת החסיד ראתה, כי בעלה לא שב, ונצטערה מאוד. היא הייתה כה מודאגת, עד כי לא הבחינה בעלה התאנה שהיה קשור סביב צווארה של העז.

האישה חיכתה יום, יומיים, שלושה ימים, ובעלה עדיין לא חזר. היא חשבה ששודדים רצחוהו נפש, ושאלה עצמה, מה עוד נותר לה לעשות לבדה ביער. מוטב שתעבור לגור בעיירה שברשין, בין אנשי הקהילה. אך אמרה וכך עשתה. ומה יועילו לה העזים בעיירה? מוטב יהיה לשחוט אותן ולמכור את בשרן. כך אמרה וכך עשתה.

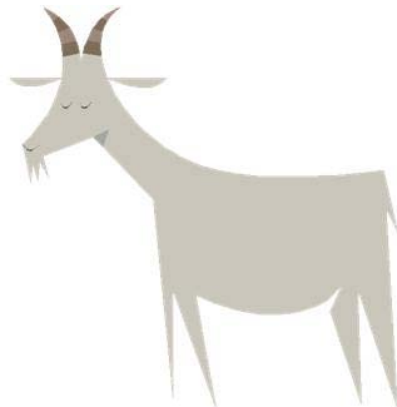
רק לאחר שנשחטו העזים מצא השוחט את המכתב בעלה התאנה, ומיד קרא לרב העיירה. כשקרא הרבי את המכתב, החל לבכות: מה ניתן לעשות עתה? את העזים אי אפשר להשיב לתחייה, ורק הן ידעו את הדרך לארץ הקודש.

הרבי גזר על יהודי שברשין שלושה ימי תענית ותפילה. כנראה משום חטאיהם המכתב לא נמצא בזמן. מעתה שוב לא יוכלו להגיע לארץ הקודש ויאלצו לחכות בגלות לגאולה. הרבי של שברשין שמר את המכתב בבית המדרש שנים רבות. בזמן השרפה הגדולה, כאשר רובה של העיירה עלה באש, אבד גם המכתב מארץ הקודש.

סופר בידיש לדב נוי על-ידי יהודי פולני.

משימות:

1. הציאו *פֿעלע* שניויים שניתן לראות בין *פֿעלע* הארסות *פֿעלע* סיפור הצל.
2. הציאו *פֿעלע* מרכיבים דומים *פֿעלע* הארסות הסיפורים.
3. כמה מתאפיין השוני בין הדמויות הראשיות *פֿעלע* הסיפורים.
4. הווי את הסיוט *פֿעלע* הסיפורים.

אוסף הבולים / קארל צ'אפק

"כאשר הייתי נער כבן עשר", פתח ואמר אדון קארס הזקן, "התחלתי לעסוק באיסוף בולים. אבי לא ראה זאת בעין יפה. דעתו הייתה, כי הדבר יביאני להזנחת לימודי. אבל היה לי חבר, לויזיקצ'פלה קראו לו, ויחד אתו התמכרנו לתאוה הפילטליסטית. לויזיק היה בנו של מנגל על תיבת נגינה, נער מנומש ומקורזל שיער. אהבתי אותו כפי שרק ילדים מסוגלים לאהוב חבר. שמעו-נא, אני אדם זקן. היו לי אישה וילדים, ואומר לכם רק זאת: שום רגש אנושי אינו נפלא כל כך כמו הידידות, אך האדם מסוגל לכך כל זמן שהוא צעיר. אחר כך יתקו חושיו, והאנושיות משתלטת עליו. ידידות שכזאת מפכה כמעין מהתלהבות טהורה ומהתפעלות, מעודף חיוניות ומגודש של רגשות. רגשות אלה רבים כל כך, עד כי אין לך ברירה אלא לתת אותם למישהו במתנה. אבי היה נוטריון, מנכבדי המקום. אדון קפדן ומעורר דרך ארץ בהופעתו, ואילו אני מצאתי בלבי פינה בשביל לויזיק, מפני שהיה זריז ממני ומפני שהפגין עצמאות והיה אמיץ כחולדה. אפו היה מכוסה נמשים והוא ידע לידות אבנים בידו השמאלית. אני כבר לא זוכר אלו דברים אהבתי בו, אבל אין לי ספק שהייתה זו האהבה הגדולה של חיי.

ובכן, כשהתחלתי לאסוף בולים, הפך לויזיק לאיש אמוני. מישהו כבר אמר, שרק לגברים יש חוש לאוספים. סבורני כי זהו שריד או חוש קמאי מאותם ימים, כשכל גבר היה מכין לעצמו אוסף מראשי אויביו, מכלי נשק שנשדדו, מעורות של דובים, מקרני צבאים ומכל חפץ שעלה בידו לקחת כשלל. ואולם אוסף בולים אינו קניין בלבד אלא הרפתקה נצחית. אתה נוגע במין רטט בפיסת ארץ רחוקה, נאמר בבוטן, בבוליביה או בכיף התקווה הטובה, ויוצר בכך מגע אישי אינטימי עם ארצות-ניכר אלה. איסוף בולים יש בו משהו מיצר הנסיעה או ההפלגה, משהו מהרפתקת הגבר המשתוקק לתור בעולם.

כאמור, לא ראה זאת אבי בעין יפה, שכן בדרך כלל אין האבות רואים בעין יפה אם בניהם עושים דברים שונים ממה שעשו הם עצמם. רבותי, גם אני נהגתי כך עם בני. האבהות היא מין רגש מעורב. יש בו אהבה עזה, אך גם אפליה, אי-אמון, איבה או איך לומר זאת: ככל שהאדם אוהב יותר את ילדיו, כן מצויה בו מידה רבה יותר מן הרגש האחר. וכך נאלצתי להתחבא עם האוסף שלי בעליית הגג, כדי שאבי לא יתפסני בקלקלתי. בעליית הגג נמצאה תיבה ישנה, שלתוכה היינו מזדחלים כמו שני עכברים. שם נהגנו להראות איש לרעהו את בולי האוסף: הבט, זוהי הולנד, זוהי מצרים או שוודיה. עצם העובדה שהיינו אנוסים להתחבא עם האוצרות שלנו, הוסיפה נופך של חטא נפלא. הדרך שבה הייתי משיג את בולי הייתה הרפתקה בפני עצמה. נהגתי לסובב על פתחי משפחות מוכרות ובלתי מוכרות, ולהתחנן בפניהן כדי שירשו לי להסיר בולים ממכתבים ישנים. היו אלה שעוטיי המאושרות

ביותר – ישבתי תחתי על הרצפה וחיטטתי בערמות מאובקות של תיקים, וכך חיפשתי איזה בול שעוד לא היה ברשותי. כשקרה ומצאתי איזו לומברדיה ישנה או אחת מהמדינות הגרמניות הזעירות או הערים החופשיות, חשתי שמחה צורבת ממש, שהרי כל אושר כביר מסב לך מתיקות מכאיבה. ובינתיים היה לויזיק ממתין לי בחוץ, וכשיצאתי סוף, סוף בזחילה החוצה, לחשתי בעודי ניצב על מפתן הדלת: לויזיק, לויזיק, היה שם האנובר אחד! קח אותו! בלי שהיות דהרנו הביתה עם השלל, לתוך התיבה שלנו.

שמעו רבותי, רק צייד, מחפש מטמון או ארכיאולוג מסוגל להבין את התלהבותו של האספן. זהו הסיפוק והמתח הגדולים ביותר שהחיים יכולים להעניק לבן אנוש. כל אדם היה צריך לחפש משהו. אם לא בולים, אז את האמת או פרחי-בר או לכל הפחות חיצו אבן ומאפרות.

ובכן, אלה היו השנים היפות ביותר של חיי – הידידות עם לויזיק ואיסוף הבולים. אחר חליתי במחלת השנית, וללויזיק לא הרשו להתקרב אלי. הוא רק עמד אצלנו במסדרון ושרק כדי שאשמע אותו. פעם לא שמרו עלי או משהו כזה, בקיצור ברחתי מהמיטה ונשאתי רגלי הישר אל עליית הגג, להציץ בבולים שלי. נחלשתי במידה כזאת, שרק בקושי רב עלה בידי להרים את המכסה של הארגז. אבל התיבה הייתה ריקה. הקופסה עם הבולים נעלמה כלא הייתה.

לא אוכל לתאר את גודל המכאוב והאימה שפקדוני. אני חושב שעמדתי שם כמאובן, ואפילו לא יכולתי לבכות, עד כדי כך נשתנק גרוני. ראשית, מה נורא היה הדבר כי הבולים שלי, שמחתי הגדולה ביותר, נעלמו. אך נורא פי כמה היה שחברי היחיד, לויזיק, הוא שגנבם בעוד אני שוכב במיטת חולי. חשתי תדהמה, אכזבה, יאוש, צער. שמעו-נא, קשה להעלות על הדעת באילו חוויות כבירות מסוגל ילד להתנסות. אינני זוכר איך הצלחתי לרדת מעליית הגג, אבל אחר-כך שוב קדחתי בחום גבוה. ברגעים בהירים יותר התמכרתי למחשבות נואשות. לאבי ולדודתי לא סיפרתי דבר. אמי כבר הייתה בעולם האמת. ידעתי שלא יבינו לרוחי, ומשום כך חשתי כלפיהם ניכור מסוים. מאותה עת שוב לא שררו בינינו יחסי קרבה. בגידתו של לויזיק הייתה לדידי כמעט מהלומת מוות. הייתה זאת אכזבתי הראשונה והיותר גדולה שבני אדם הנחילו לי ביום מן הימים.

הוא קבצן, אמרתי לעצמי. לויזיק הוא קבצן, ולכן שלח ידו בגנבה. קיבלתי את המגיע לי על שהתיידדתי עם קבצן. הלקח הקשיחני. מאותה עת התחלתי להבחין בין אנשים. איבדתי את המעמד של התמימות החברתית, אך אז עוד לא ידעתי מה עמוק היה הזעזוע ואלו עולמות התמוטטו בקרבי. משקמתי ממיטת חולי וחומי ירד, פסקו גם מכאובי על אובדן אוסף הבולים. רק חשתי דקירה בלבי, כשראיתי שלויזיק רכש לו בינתיים ידידים חדשים. כאשר בא אלי, נבוך מעט, ולאחר זמן ממושך כל כך, אמרתי לו ביבושת, כדרך אנשים מבוגרים:

"סתלק, אני לא מדבר איתך". לויזיק הסמיק ומקץ רגע אמר: "בסדר", ומאז שנא אותי שנאה עיקשת ופרולטרית.

אכן, זה היה מאורע שהשפיע על כל חיי. כיצד לומר זאת, עולמי חולל, אבד לי האמון בבני אדם, למדתי לשנוא ולהתנשא על הזולת. מאז לא היו חברים, וכאשר התבגרתי, ראיתי צורך להדגיש שאני שרוי בגפי, שאינני זקוק לאיש ואינני נותן מתנות לאיש. אחרי כן נוכחתי לדעת שאיש אינו אוהב אותי. הסברתי זאת לעצמי בכך שאני מזלזל באהבה ומצפצף על כל הסנטימנטים, וכך הפכתי לאדם גאוותן ורודף כבוד, קפדן ומהוגן. גיליתי כלפי הכפופים לי רוע לב ונוקשות. התחתנתי בלא אהבה, את ילדי חינכתי תוך הטלת מורא ומשמעת. הודות לחריצותי ולמסירותי הגעתי להישגים לא מבוטלים. אלה היו חיי, כל חיי, לא ראיתי לנגד עיני אלא את המוטל עלי כחובה. ולכשיבוא יומי, יכתב בעיתון איזה עובד נאמן ואיש מופת הייתי, אך לא ידעו הבריות כמה בדידות, אי אמון ועיקשות היו מקופלים בחיי אלה..

לפני שלוש שנים נפטרה רעייתי. לא הייתי מוכן להודות בכך, אך ירדה עלי תוגה כבדה. מחמת עגמת הנפש, הוצאתי מן המגרות מיני מזכרות משפחתיות ששרדו אחרי הסתלקותם של אבי ואמי: תצלומים, מכתבים, מחברותי הישנות – גרוני נשתנק כשראיתי עד כמה דאג אבי הקפדן להחביאן. אני חושב, שלמרות הכול, אהבני. הוא מילא בהן ארון שלם בעליית הגג; על תחתית אחת המגרות הייתה מונחת קופסה חתומה בחותמת אבי, וכשפתחתיה, מצאתי בה את אוסף הבולים שנעלם לפני חמישים שנה.

לא אכחד, הדמעות זלגו מעיניי. נשאתי את הקופסה לחדרי כאילו הייתה אוצר. הכול נתחוויר לי בבת אחת: כששכבתי אז במיטת חוליי, מצא מישהו את האוסף שלי, ואבי החרימו כדי שבגלל הבולים לא אזניח את למודי! הוא לא היה צריך לנהוג בדרך זו, אך גם בכך באו לידי ביטוי דאגתו הקפדנית ואהבתו. אינני יודע, אך לפתע נכמרו רחמי עליו וגם על עצמי...

ואחר כך נזכרתי: לויזיק לא גנב את הבולים שלו! אלוהים אדירים, עשיתי לו עוול! ושוב ראיתי בעיני רוחי את הפרחח המנומש והפרוע. מי יודע מה עלה בגורלו והאם הוא עדיין בחיים? וכשעלו בזיכרוני תמונות מאותם הימים, חשתי מבוכה וכלימה. בשל חשד-שווא אבד לי ידידי היחיד, בשל כך אבדה לי ילדותי! לכן התחלתי לזלזל בדלת-העם, לכן חטאתי בהתנהגות יהירה, לכן לא בקשתי מעולם קרבתו של איש, לכן לא הייתי מסוגל בכל ימי חיי להסתכל על בול דואר בלי רתיעה וסלידה. מאותו טעם עצמו לא כתבתי מעולם לארוסתי ולרעייתי, והסווייתי זאת בכך שאני מתעלה מעל להשתפכויות רגשיות, והדבר גרם סבל לאשתי. לכן הייתי כל נוקשה ועזוב לנפשי. עתה ראיתי שוב את כל חיי; לפתע דומה היה עלי כי הם שוממים וחסרי תכלית. "הרי יכולתי לחיות לגמרי באורח שונה!" עלה בי הרהור.

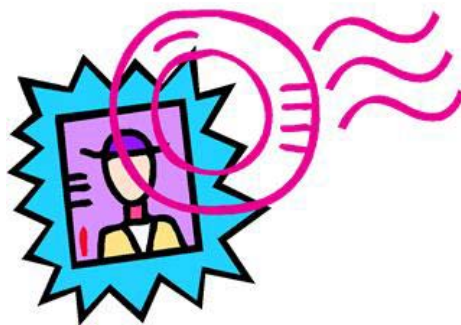
”אלמלי קרה מה שקרה – הרי הייתה בי מידה רבה כל כך של התלהבות ויצר הרפתקנות, אהבה ואבירות, דמיון ואמון, דברים מוזרים ומשולחי רסן. אלוהים, יכולתי להיות מישהו אחר: נוסע, שחקן או חייל. יכולתי לאהוב את הבריות, לשתות בחברתם, להבין לרוחם ומה עוד!“. חשתי כאילו נמסים בי גושי קרח. נטלתי לידי בול אחרי בול – כולם נמצאו שם: לומברדיה, קובה, סיאם, האנובר, נקרגואה, הפיליפינים, כל אותן ארצות שאליהן רציתי לנסוע ושאותן לא אראה לעולם. על כל בול ובול הייתה פיסת משהו שעלול היה לקרות ולא קרה. הייתי רכון מעליהם ובאותן שעות ארוכות שפטתי את חיי. ראיתי שהיו אלה חיים מנוכרים משהו, מלאכותיים, חיים לא אישיים. ואילו חיי הממשיים מעולם לא הפכו למציאות“.

מר קארס נופף בידו ”אם אני חושב על מה שיכולתי להיות ואיזה עוול עשיתי ללויזיק....“

פני הכומר וובס שהקשיב לסיפור, נתקדרו מחמת צער. מן הסתם נזכר בפרק כלשהו מחייו הוא. ”מר קארס“, אמר בהתרגשות ”אל תחשוב על זה ואל תצטער, את הנעשה אין להשיב, ולא תוכל להתחיל הכל מבראשית....“.

”לא אוכל“, נאנח מר קארס והסמיק מעט ”אבל אתה יודע, לכל הפחות התחלתי לסדר מחדש את אוסף הבולים“.

- קארל צ'אפק היה עיתונאי וסופר. נולד ב-1890 בצ'כיה ונפטר ב-1938. היה בעל תואר לפילוסופיה. פרסם מאות סיפורים קצרים, מאופיינים בהומור, וכן רומאנים, מחזות, מסות, ביקורת ופרקי הגות. קארל צ'אפק השפיע מאד על העולם הספרותי והתרבותי בארצו. כשהגרמנים פלשו לצ'כיה בתחילת מלחמת העולם השנייה הם התכוונו לעצור אותו, אבל הוא מת ימים ספורים לפני שהספיקו.

שאלות לתלמיד:

1. הסבירו מה דעתכם על התנהלותו של איבוק הסיפור?
2. ציונו - איזה תכונות של לויטיק מצאו חן בעיניו של מר קארס, ונסו לשער מדוע.
3. מדוע, לדעתכם, הוא לא שאף את לויטיק איפה האלבום?
4. הסבירו מה משמעות אוסף הבולים למספר?
5. הסבירו איך השפיע אובדן האוסף על כל חייו של מר קארס, איבוק הסיפור.
6. מה, לדעתכם, היה מר קארס צריך לעשות אחרת בחייו?

חלק לשוני:

מה פירוש הביטויים הבאים:

1. יתקו חושיו _____
2. לרנוי נשתנק _____
3. אודש של רגשות _____
4. היינו מלדחלים _____
5. ארצות ניכר _____
6. חשתי מבוכה וכלימה _____
7. נצלמה כלא הייתה _____

איזה תענוג היה להם / על פי סיפורו של איזק אסימוב

מארג'י כתבה ביומנה באותו לילה. בראש הדף היה התאריך – 17 במאי 2157. היא כתבה: "היום מצא טומי ספר אמיתי!".

היה זה ספר ישן מאד. סבא של מאג'י אמר פעם, כי כאשר הוא היה ילד קטן, סיפר לו סבו, שהיה זמן שהספרים היו מודפסים על נייר.

מארג'י וטומי הפכו את הדפים שהיו צהובים ומקומטים, וזה היה מצחיק כל כך לקרוא מילים שעמדו דוממות במקום לנוע ולעבור, כפי שהן אמורות לעשות – על מסך. אתם יודעים איך זה. ואחר כך, חזרו אל הדף הקודם, והיו עליו אותן המילים שהיו שם קודם, כשקראו אותו בפעם הראשונה.

"איזה בזבוז", אמר טומי "כשאתה גומר לקרוא בספר, אתה פשוט משליך אותו, אני משער. המסך שלנו מכיל יותר ממיליון ספרים, והוא טוב בשביל עוד המון. את המסך שלי לא אשליך אף פעם?"

"כך גם המסך שלי", אמרה מארג'י. היא הייתה בת אחת עשרה, ולא ראתה ספרי-דיגיטל רבים כל כך כמו טומי, שהיה כבר בן שלוש עשרה.

"איפה מצאת אותו?" שאלה מארג'י.

"בבית שלי", אמר בלי להביט בה, מפני שהיה עסוק בקריאה "בעליית הגג".

"על מה זה?"

"לימודים".

מארג'י הגיבה בבוז "לימודים? מה יש לכתוב על לימודים? אני שונאת לימודים".

היא תמיד שנאה לימודים, אולם עכשיו שנאה אותם עוד יותר מתמיד. המורה המכאני היה עורך לה מבחן אחרי מבחן בגיאוגרפיה, והיא הייתה נכשלת שוב ושוב, עד שאמה שלחה להזמין את המפקח.

הגיע איש קטן, עגלגל, בעל פנים אדומים ותיבה שלמה של כלי עבודה משונים וחוטי חשמל. הוא חיך את מארג'י ונתן לה תפוח. אחר כך פָּרַק את "המורה" לחלקים. מארג'י קיוותה שהוא לא יִדע להרכיבו במחזרה, אך הוא ידע יפה. אחרי שעה או שעתיים, היה "המורה" שוב מוכן. גדול, שחור ומכוער, עם מסך גדול, שעליו נראו כל השיעורים ונשאלו כל השאלות. זה לא היה נורא כל כך. החלק שהיה שנוא על מארג'י היו המקשים שהיה עליה

להקיש עליהם את שעורי הבית שלה ואת המבחנים. היא הייתה צריכה ללמוד איך להפעיל אותם כבר כשהייתה בת שש, ו"המורה" היה מחשב את הציון מיד במקום. המפקח חיך בשביעות רצון לאחר שסיים את עבודתו, ליטף את ראשה של מארג'י ואמר לאמה: "אין זו אשמתה של הילדה. נדמה לי שהמגזר הגיאוגרפי היה מכוון קצת יותר מדי מהר. דברים אלה קורים לפעמים. אני האטתי אותו למוצק של בני עשר. למעשה, התקדמותה הכללית מניחה בהחלט את הדעת". הוא ליטף שוב את ראשה של מארג'י ופנה ללכת.

מארג'י הייתה מאוכזבת. היא קיוותה שהוא ייקח ממנה את "המורה" לתמיד. היא זכרה שפעם לקחו את המורה של טומי לחודש שלם, משום שמגזר ההיסטוריה היה חשוך לחלוטין.

לכן עכשיו היא אמרה לטומי: "מדוע יכתוב מישהו על לימודים?"

טומי הביט בה בהתנשאות "משום שאלה לא לימודים מהמין שלנו, טיפשה, אל לימודים שהיו נהוגים לפני מאות שנים, מאות שנות היסטוריה", והסתכל בה מגבוה. מארג'י נעלבה "אני לא יודעת איזה מין לימודים היו להם לפני כל כך הרבה זמן", והתחילה לקרוא בספר מעל לכתפו של טומי ואחר כך הוסיפה: "בכל אופן, היה להם מורה".

"בטח שהיה להם מורה, אבל לא מורה רגיל, כמו שלנו, זה היה בן-אדם".

"בן אדם, איך יכול היה בן אדם ללמד?" שאלה מארג'י בפליאה.

"ובכן, הוא היה רק אומר לילדים ולילדות דברים, והיה נותן להם שעורי בית ושואל אותם שאלות".

"בן אדם הוא לא די פיקח", אמרה מארג'י.

"בטח שכך", ענה לה טומי "אבא שלי יודע לא פחות מהמורה הדיגיטאלי שלי".

"לא נכון, בן אדם לא יכול לדעת הרבה כמו מורה!"

"הוא יודע כמעט לא פחות, אני מתערב אתך".

מארג'י לא הייתה מוכנה להתווכח על כך, אבל אמרה "אני לא הייתי רוצה שאיש זר יכנס לבית שלי כדי ללמד אותי".

טומי התגלגל מצחוק: "יש עוד הרבה דברים שאת לא יודעת! המורים לא גרו בבית של התלמידים, היה להם בניין מיוחד, וכל הילדים היו הולכים לשם ללמוד".

"וכל הילדים למדו אותו דבר?"

"בטח, אם הם היו באותו גיל"

"אבל אמא שלי אומרת שצריך לכוון את המורה שיתאים לשכל של כל ילד וילדה שהוא מלמד, ושצריך ללמד כל ילד בצורה שונה".

"בכל אופן, הם לא עשו זאת בצורה כזאת בתקופה ההיא. אם זה לא מוצא חן בעינייך, את לא מוכרחה לקרוא את הספר הזה?"

"לא אמרתי שזה לא מוצא חן בעיניי", מיהרה מרג'י להשיב. היא רצתה מאד לקרוא עוד על בתי הספר המצחיקים האלה.

הם לא הספיקו לסיים אפילו את מחצית הספר, כאשר שמעו את אמה של מארג'י קוראת לה: "מארג'י, לימודים!".

מארג'י נשאה את עיניה וענתה "עוד לא, אמא".

"עכשיו!", אמרה אמה של מארג'י והוסיפה: "וזה גם הזמן של הלימודים של טומי".

מארג'י פנתה אל טומי ושאלה: "אני אוכל לקרוא בספר עוד קצת, אחרי הלימודים?"

"אולי", ענה טומי בשוויון נפש. הוא הלך משם כשהוא שורק. הספר העתיק והמאובק שמור היטב מתחת לזרועו.

מארג'י נכנסה לחדר הלימודים שהיה צמוד לחדר השינה שלה. המורה הדיגיטלי היה מוכן והמתין לה. הוא תמיד היה דלוק ומוכן באותו זמן, למעט שבת ויום ראשון, כי אמה אמרה שילדות קטנות לומדות היטב אם הן לומדות בשעות קבועות. המסך היה מואר ועליו הייתה כבר הוראה: "שיעור החשבון היום הוא על שברים פשוטים. הקלידי בבקשה את שיעורי הבית שקיבלת אתמול".

מארג'י נאנחה והקלידה את השעורים, כשהיא מהרהרת בבתי הספר העתיקים ההם, שהיו כשסב-סבה היה ילד קטן. כל הילדים מכל השכונה היו באים צוחקים ומפטטים לחצר בית הספר, יושבים יחד בכיתה, לומדים את אותם הדברים כדי שיוכלו לעזור זה לזה בהכנת השעורים ולשוחח על כך, והולכים יחד הביתה בסוף היום. והמורים היו אנשים....

המורה הדיגיטאלי הבזיק על המסך: "כאשר מחברים שברים של $1/2$ ו- $1/4$"

מארג'י הרהרה באהבה שאהבו הילדים את הלימודים בימים ההם ובתענוג שהיה להם...

צבורה:

1. מה הקשר בין הכותרת לבין הסיפור?
2. איך אפשר להגדיר את הסיפור הזה:
א. ריאלי ב. דמיוני ג. פסיכולוגי ד. מדע בדיוני
3. ציינו שלושה הגדלים בין צורת הלאמדה של מארטי וטומי, לבין צורת הלאמדה שהייתה נהוגה ב"בתי הספר של פעם".
4. איפה מצא טומי את הספר "האמיתי"?
5. מדוע הספר היה ישן ומאובק?
6. האם המידע שמופיע בתחילת הסיפור, מאפשר לנו להבין את הסיפור טוב יותר? הסבירו.
7. מדוע, לדעתך, מארטי לא אהבת את "המורה" שלה ואת הלימודים?
8. השלימו - מה כתוב הסיפור במקום:

אמא שלה _____ סבא שלו _____ הסבא של הסבא שלה _____

9. כתבו את תמצית הסיפור

01. במשפטים הבאים הוסיפו את מילות הקישור בין כל שני משפטים, כדי שיווצר

משפט אחד מחובר:

- א. הספריים היו מודפסים על נייר. (מילת קישור של זמן) _____ סיימו לקרוא בהם השליכו אותם.
- ב. הספר הדיגיטאלי חסכוני יותר (מילת קישור של סיבה) _____ לא משליכים אותו לאחר שמסיימים.
- ג. מארטי לא אהבה ללמוד, (מילת קישור של ויתור) _____ היא נהנתה לקרוא בספר.
- ד. (מילת תנאי) _____ את לא רוצה, את לא צריכה לקרוא בספר.
- ה. "המורה" של מארטי היה מוכן תמיד באותו זמן (קישור של סיבה) _____
אמה רצתה שתלמד תמיד באותו זמן.

המטבע המזויף / אליהו אגסי (מתוך שירות ושירים - מקראה לתלמיד [ת"ל])

נער יתום וגלמוד שימש עוזר למלמד עני, והיה אוסף את דרדקיו מבתיהם כל בוקר ומוליכם אל ביתו של המלמד.

יום אחד השתרר קור חזק וצינה מקפאיה ירדה לעולם. סרבו האמהות להוציא את ילדיהם החוצה, והיתום חזר יחידי אל בית המלמד. ראה את המלמד כשהוא מכונס ומכורבל בסחבות בלגיונות כדי לחמם את גופו, ואמר: "יום מנוחה לנו היום, האמהות לא שלחו ילדיהן, רצונך – תוסיף לשכב".

אמר המלמד: "לו יכולתי ללגום לגימות אחדות של ערק, כי עתה הוחם לי ונרדמתי".
אמר היתום: "אפשר יש לך פרוטה אי-שם, תננה, ואלך ואקנה לך מעט ערק".

אמר המלמד: "אין לי אלא מטבע מזויף, אשר לא ישווה למאומה".

אמר הנער: "עלי חטאתך, תנהו!"

לקח הנער את המטבע המזויף, הצטייד בבקבוק קטן והלך אל סוחר הערק. היה שם קהל קונים רב, והסוחר טרוד ועסוק עד מאד. הטיל הסוחר את המטבע המזויף לתוך קופתו ויצק מן החבית מעט ערק אל תוך הבקבוק אשר הושיט לו הנער. חזר הנער בלב צוהל אל המלמד, והלה שפך את הערק אל קרבו בהנאה מרובה, וחם לו, ונרדם.

מה עשה הנער? שם מים בבקבוק, חזר אל מוכר הערק וטען: "בעל הבית טעם, ואמר שהערק מהול במים, ואיננו רוצה בו".

כעס הסוחר הטרוד, שפך את "הערק" אל תוך החבית והחזיר לנער מטבע טוב. שמח הנער על המטבע ושמרו בכיסו. למחרת קנה בו מקלות שומשומין בדבש ומכרם לילדים ברווח טוב. למחרת קנה מספר גדול יותר של מקלות שומשומין ומכרם ברווח גדול יותר. וכך עשה יום אחר יום, עד שצבר סכום והשקיעו ברוכלות. ומרוכל נעשה חנווני, ומחנווני לסוחר מצליח, ושמו יצא בכל העיר לעושר ויושר, לנדיבות ומעשים טובים.

עבר חצי יובל שנים, והנער – כבר גבר ובעל בעמיו – ערך משתה והזמין אליו את כל חכמי העיר, נכבדיה וסוחריה. כבדוהו אלה ואהבוהו, על כן נענו להזמנתו ובאו להשתתף במשתהו, אולם שאלו איש את רעהו: "מה היום מיומיים, ולשמחה מה זו עושה? לא מועד ולא חג, לא חתונה ולא ברית מילה? באמצע המשתה גבר תמהונם של הקרואים עוד יותר, כאשר בעל המשתה ביקש מחילה והסתלק, ואחר חזר עם שני ישישים עניים ואלמונים, הושיבם במקום של כבוד. פניהם ענו בהם כי נבוכים הם ונכלמים.

מיד פנה בעל המשתה אל הרבנים ואמר: "תמחלו לי, בבקשה מכבודכם, אם אערב שמחה בעניין של רצינות, כי לא יום חג לי היום, אלא יום של מזכרת חטא ובקשת תיקון. ביום הזה לפני עשרים וחמש שנים...." וכאן סיפר בעל המשתה לרבנים את מעשהו במטבע המזויף, וכיצד הייתה ראשית עושרו נעוצה בהונאה.

אחר הצביע על שני הישישים ואמר: "זהו המלמד וזהו מוכן הערק, ולשניהם אני חייב את עושרי ואת מעשי הטובים. ועתה, אמרו נא לי כבוד החכמים, מה עלי לעשות כדי להסיר מעלי אשם אשר זכרו מעיל עלי כל הימים?"

השתוממו האורחים לשמע סיפורו של בעל המשתה, ואילו הרבנים אמרו: "זה טיבו של חטא, שהוא מייסר את עושהו כל הימים". ואשר לתיקונו של החטא, פסקו החכמים כי בעל המשתה חייב לפייס את שני הישישים בחלק מממונו, למען ימחלו לו על הונותו אותם, וימשיך במעשיו הטובים למען יזכה לרחמי שמיים ביום הדין.

9. לשון ל -9 שנות לימוד

טבלת חלקי הדיבור / דיבר - הנושא נלמד ונמצא במדריך 8 שנו"ל

דוגמאות	מהות וסימני היכר	חלק הדיבר	
המלכה המלכה שלי – מלכתי מלכת הכיתה	ניתן ליידוע ניתן להצמיד לו כינוי שייכות ניתן לצירוף סמיכות	א. שם עצם	1. השם
ילד שובב , הילד השובב ילדים שובבים הילד שובב כמו חברו הילד הזה שובב יותר מחברו הילד הזה הכי שובב	מופיע אחרי שם עצם מותאם לשם במין ובמספר וביידוע ניתן להחיל עליו ערכים: דמיון (כמו....כ....) יתרון (יותר מ.) הפלגה (הכי.)	ב. שם תואר	
אני, אתה, הוא, אנחנו, אתם/ן, הם/ן הזה, הזאת, אלה	נקרא בדרך כלל כינויי גוף.	ג. שם גוף ג.1 כינוי רומז	
תשעה ילדים החמישה שהצליחו ארבע אמהות האישה החמישית בתור.	מופיע לפני השם ניתן ליידוע מספר מונה מספר סודר	ד. שם מספר	
שמר < שמירה ההליכה, העמידה	נוצר על בסיס הפועל, מופיע כשם מופשט ניתן ליידוע	ה. שם פעולה	
ללמוד, ללכת, לשמוע, לאכול	היחידי מבין סוגי השמות שאינו ניתן ליידוע שימושו העיקרי עם ל.....	ו. שם הפועל	
סלחתי אתמול, נסלח מחר, סולחת עכשיו.	ניתן להטיה בזמנים ובגופים	2. הפועל	

דוגמאות	מהות וסימני היכר	חלק הדיבר	
למדתי היטב, הוא עמד שם. נסעתי לאט.	מתאר את הפועל מבחינת זמן, מקום, אופי	תואר הפועל (תה"פ)	
בגלל + אני = בגללי על, אל, עם, לפני, בכל"מ אצל + הם = אצלם	ניתנו להטיה	א. מילות יחס	3. מילות קישור
גם + אני = לא ניתן אבל, אך, אולם, אם, כי	אינן ניתנות להטיה	ב. מילות חבור	
הידד! האח! אוי!	מילים המציינות רגש (שמחה, עצב)	ג. מילות קריאה	
מה? כיצד? למה?	מילים המביעות תמיהה או שאלה	ד. מילות שאלה	

משפחת מילים:

המטרה: לאפשר לתלמיד לשלוט ברזי השפה, בקשרים שיש בין שורשי הפועל לבין שמות הפעולה ושמות העצם הנגזרים מאותו שורש.

המטרה: לדעת ליצור משפחת מילים משורש. לדעת למצוא את השורש מתוך מילה כדי ליצור משפחת מילים. להבחין בין נטייה לבין משפחת מילים.

דרך העבודה: יש להציג בפני התלמיד שם עצם מוכר ולבקש ממנו להציג מילים נוספות הקשורות לאותו של עצם.

לדוגמה: מאפיה = אפיתי, מאפה, אופים, אפוי = משפחת מילים. יש קשר ביניהן.

להציג בפני התלמיד פועל או שם פעולה, ולבקש ממנו ליצור משפחת מילים רחבה ביותר.

לדוגמה: שם הפועל - ללכת = הלך, הליכה, הליכון, מהלך..... ולהוסיף שמות פועל כמו: לרדת, לציין, לברוח או שם פעולה - דריכה = לדרוך, דורך, מדרכה, דרך..... ולהוסיף שמות פעולה אחרים.

יש להיזהר שלא ליצור נטייה של שמות עצם ביחיד/רבים, או נטיית הפועל בזמנים שונים

ובגופים שונים

דוגמה נוספת: הפועל "שמר". יש לשער שהתלמיד יבחר בפועל בנטייה כמו: שמרתי, שמרת, שמרה וכו', יש להטות אותו לזמנים נוספים (הווה, עתיד) ולבנינים אחרים: שימר, השתמר,

ישומר וכו' ואח"כ לעבור לשמות פעולה: שמירה, שימור ואחריהם לשמות עצם: השומר, שימורים וכו'. אחרי שהדברים נאמרים, כדאי לכתוב אותם.

תרגיל: הוסיף מילה לכל אחת משפחות המילים הבאות:

_____ אחנונו, אחילה, מאחז

_____ האדיף, אודף, אידוף

_____ מכירה, מוכר, מתמכר

_____ קף, שקיף, לפקוף

_____ שילט, תשלומים, השלמה

_____ דרק, הדרכה, תדריך

_____ טבצ, הטבעה, מטבצ

_____ כניסה, כנס, התכנסות

_____ אוכל, מאכל, אכילה

_____ רקד, רקדן, ריקוד

_____ סידור, סדר, הסדרה

_____ דאט, הדאטה, דואנרית

_____ לפש, לבוש, תלבושת

_____ יצא, יציאה, הוצאה

שדה סמנטי

שדה סמנטי: שדה המשמעות שאליו משתייכות מילים מסוימות שנמצאות בדרך כלל בתוך הטקסט.

מטרה: הרחבת ההבנה לגבי ההקשרים והכוונות בטקסט הכתוב. אין הכוונה לעבור לטקסט מלא, אלא לראייה רחבה יותר של קשר רעיוני בין קבוצות מילים.

לדוגמה: כשכותב משתמש במאמר במילים: פריחה, שגשוג, נטיעה, צמיחה, נותן פרי וכו'- השדה הסמנטי הוא הצומח.

יש להסביר לתלמידים, ששימוש בקבוצת מילים השייכות לתחום מסוים, הוא מכוון. מי שכותב יוצר אצל הקורא התייחסות מיוחדת, שמעוררת קונוטציות (חיוביות או שליליות) לגבי הנאמר, וזה לא נעשה כלאחר יד, אלא מתוך כוונה.

דרך ההוראה: תחילה יש להציג בפני התלמיד שתיים שלוש דוגמות לשדה סמנטי, ואחר כך לקרוא עם התלמיד פסקה, שבתוכה מילים אחדות (2 – 3) השייכות לאותו תחום, אותו שדה משמעות, ולבקש ממנו לאתר את השדה הסמנטי באופן עצמאי.

תראו: מהם השדות הסמנטיים של קבוצות המילים הבאות?

- א. ברחו, התחבאו, מסתור, מקלט, במהירות (מנוסה, בריחה)
- ב. יריות, מארב, מטרה, כיוון, קליעה (שדה קרב)
- ג. ציונים, תצודות, מורים, הישגים, תנ"ך, ספרות, מתמטיקה (בית ספר)
- ד. מארב, קבוצה, תלבושת, קליעה, ריזה, תחרות (ספורט)
- ה. סיר, מחבת, ירקות, מחיה, קניה (כלכלת בית)
- ו. נאריים, אריות, דובים, תנים, צבועים, תנינים (חיות טרף)

תראו נוסף: קטע נתון, ויש בו שדה סמנטי של.....מצאו את המילים המתאימות.

לדוגמה: השדה הסמנטי בקטע הבא הוא אסון טבע. מצאו את המילים המאפיינות שדה סמנטי זה.

הצוירה אפקואנהייתה צוירת תיירות, והיא הוקמה ליד אגם מלוח במיוחד בארנטינה. בשנות השמונים של המאה שעברה, היו שם כמה חורפים לשומים במיוחד. בשנת 1985 התחוללה סופת ברקים קשה מאד, לשמים רבים ירדו והאגם עלה על גדותיו. המים פרצו את שובר הגלים וחדרו לרחובות הציר. תוך ימים ספורים שקעה הציר בצומק 10 מטרים מתחת למי המלח ההרסניים.

מאחר שגם נוסא זה מיועד לתלמי, מן הדין ללקט כמה קטעי מאמרים – ניתן להיצר בספרי הלשון, או המיקודים השונים שהופיעו במהלך השנים, כדי לתרגל איתור שדות סמנטיים או לאתר את המילים השייכות לשדה הסמנטי שהמורה מאתרת.

מערכת הפועל - גופים זמנים

את מערכת הפועל בשלמותה חייבים התלמידים לדעת רק ברמת 12 שנ"ל, ובעיקר במסגרת המבחן הסופי בלשון "לשון ב".

יחד עם זאת, ידיעת מערכת הזמנים והתאמת השימוש בצורות הגוף הנכונות לפי מערכת זו, הם חלק חשוב ביותר במבנה המשפט בכלל ובשפה הדבורה כמו בשפה הכתובה בפרט.

מערכת הגופים:

	שם הגוף	הצורה הלשונית
	אני	מדבר/ת
	את/ה	נוכח/ת
	היא/הוא	נסתר/ת
	אנחנו	מדברות/מדברים
	אתן/אתם	נוכחות/נוכחים
	הן/הם	נסתרות/נסתרים

הזמנים במערכת הפועל: תפיסת הזמן בשפות השמיות היא תפיסה של מרחב פעולה

(בניגוד לתפיסת הזמן בשפות האירופיות, של שעות ודקות)

עבר (כל פעולה שהסתיימה); עתיד (כל פעולה שעוד לא התחילה); הווה (כל פעולה שהתחילה וטרם הסתיימה); ציווי (כל פעולה שצריכה להיעשות מיידית).

סיומות הגופים בעבר

XXXתי	אני/מדבר/גוף ראשון
XXXת	את/ נוכח/ת / גוף שני
XXXת	אתה/ נוכח / גוף שני
XXXה	היא נסתרת /גוף שלישי
XXX	הוא/נסתר/גוף שלישי
XXXנו	אנחנו / מדברים / גוף ראשון
XXXתם	אתם/ נוכחים/גוף שני
XXXתן	אתן/נוכחות/גוף שני
XXXו	הם/הן = נסתרים/נסתרות = גוף שלישי

סיומות הגופים בעתיד

אXXX	אני/מדבר/גוף ראשון
תXXXי	את / נוכחת / גוף שני
תXXX	אתה / נוכח / גוף שני
תXXX	היא / נסתרת / גוף שלישי
יXXX	הוא / נסתר /גוף שלישי
נXXX	אנחנו / מדברים / גוף ראשון
תXXXו	אתם / נוכחים / גוף שני
תXXXנה	אתן / נוכחות / גוף שני
יXXXו	הם / נסתרים / גוף שלישי
תXXXנה	הן / נסתרות / גוף שלישי

תראו:

1. ציונו את האור ואת הזמן של כל אחד מהפעלים הבאים:

שמרו, תשמחי, נבדק, תבטחו, הלכתי, אבקה, תשמרו, צוית, למדנו, נוכית,
תשטף,

אתכונן, אחפש, ירכו, תתמודדנה, הצליח, הצליחה, יכנס, סימתי, איצו,
תאדלו, ארד

2. סמנו את התשובה הנכונה

הזמן של הקיבו הוא: אבר, אתיד, ציווי

האור של נטשו הוא: נוכחית, נסתריט, מדבר

הזמן של קבצו הוא: אתיד, הווה, אבר

האור של ישנו הוא: מדברית, נוכחית, נסתרת

הזמן של נכשית הוא: הווה, אבר, אתיד

האור של הסתדרתי הוא: מדבר, נוכח, נסתר

הזמן של ילחמו הוא: ציווי, אתיד, הווה

האור של תכירי הוא: מדברת, נוכחת, נסתרת

הזמן של הקשיבו הוא: אבר, אתיד, ציווי

האור של הכנס הוא: מדבר, נוכחית, נוכח

10. טקסט טיעון

מטרות:

- זיהוי טקסט טיעון על פי מאפיינים.
- לימוד כתיבת טקסט טיעון.
- לימוד הצגה בעל פה של טקסט טיעון.

כיצד מזהים טקסט טיעון?

טקסט זה מכיל טענה, עמדה דעה של כותב/ת המאמר.

כותבי המאמר אינם מסתפקים רק בהצגת הטענה עליהם לבסס את טענתם בעזרת נימוקים שונים והסברים.

לסיום יציגו כותבי המאמר את מסקנותיהם.

בדרך כלל, כותבי המאמר חושפים את עמדותיהם כבר בהתחלה. בתחילת הטיעון מציגים הכותבים את הטענה. הכותבים יודעים שיש מי שחושב אחרת, ולכן הם מנסים לשכנע באמיתות דעתו או עמדתו.

השכנוע נעשה בעזרת נימוקים, הוכחות ודוגמאות.

לסיום, יוצגו המסקנות (וגם ההמלצות) הנובעות מהטענה שלו.

ביטויים העוזרים לזהות טקסט טיעון:

ביטויים אופייניים לציון:	ביטויי הקישור
דעה, טענה	לדעתי, אני חושב/ת ש..., נראה ש..., מן הראוי ש..., צריך ל..., יש ל.../ אין ל..
נימוקים, סיבות	משום ש..., כיוון ש..., היות ש...,
דוגמאות	למשל, כגון, לדוגמה.
מסקנות	לכן, משום כן, יוצא ש..., מכאן נובע, המסקנה היא, אם כן..
המלצות	רצוי ל..., אני מציע ש..., חשוב ש.. ניתן לומר .., מן הראוי ל..

איך כותבים טיעון?

כאשר מחווים דעה או מציגים עמדה, כדאי להשתמש במבנה הבא:

טענה:

בתחילה מציגים את הדעה, הטענה: לדעתי, אני חושב/ת ש..., נראה לי ש..., צריך ל...

ביסוס:

בהמשך מבססים את הטענה בעזרת נימוקים, סיבות: משום ש... כיוון ש..., היות ש..., ורצוי להביא דוגמות: למשל, כגון, לדוגמה...

מסקנה:

לבסוף מציגים את המסקנות: לכן, משום כך, המסקנה היא... או את ההמלצות הנובעות מהטענה: רצוי ל..., אני מציע ש..., חשוב ש... מבנה זה הוא גם המבנה של טיעון בעל-פה

טענה נגדית:

כאשר כותבים טיעון ומבססים את הטענה, כדאי לחשוב על טענות נגדיות ועל התשובות להן. האזינו לטענות נגדיות, או חשבו: מה יאמר מישהו שחושב אחרת? איך תנמקו מדוע אין לקבל טענה זאת?

היגדים לטיעון:

ביטויים אופייניים לטיעון:

דעה, טענה לדעתי, אני חושב/ת ש..., נראה ש..., מן הראוי ש..., צריך ל..., יש ל... / אין ל... נימוקים, סיבות - משום ש..., כיוון ש..., היות ש... דוגמות - למשל, כגון, לדוגמה:... מסקנות - לכן, משום כן, יוצא ש..., מכאן נובע, המסקנה היא, אם כן... המלצות - רצוי ל..., אני מציע/ה ש..., חשוב ש..., ניתן לומר..., מן הראוי ל...

פצילות : כתיבת טיועון

א. תכנון טיועון שלם בהיקף של 15 שורות בשאלה: האם צריק לתת שיצורי בית

בית-הספר?

ב. היצירו בהיקדים שלפניכם. בחרו צמדה (בצד או נכד), והרחיבו אותה.

נמקו, הסבירו, הדגימו.

ג. חשבו על סצנה נכדית איק תתווכחו איתה? איק תפריכו אותה?

ד. כתבו את הטיעון.

ה. בדקו את כתיבתכם - קישור, בהירות, כתיב, פיסוק.

היקדים בצד

■ לדעתי, יש חשיבות לשיצורי בית, כי הם צוערים לתרכל את החומר.

■ שיצורי הבית צוערים ללכור וללהבין את החומר.

■ שיצורי הבית מרקיפים צעבוד ברצונות.

היקדים נכד

■ לדעתי, שיצורי הבית אינם מוצאים, כי...

■ שיצורי הבית מציקים כי...

■ בני נוצר צריכים פנאי לביטוי ולמשחקים.

■ אפשר להבין ביצי לשיצורי בית.

פצילות: טיצון הכתב

איילו שנות צריק לתת לילדים בישראל - שנות מהמקורות או שנות חדשים?
שנות עבריים או שנות לועזיים? שנות עבריים או השנות מארץ המוצא?

א. ערכו דיון השאלות אלה הכיתה, וכתבו טיצון בעקבות הדיון. תוכלו להזכיר
מנהגים בעדות/בארצות שונות.

ב. היצטרו במנהג הבא, כדי לכתוב את הטיצון:

טענה: לדעתי... ואני חושבת ש... מה אני רוצה לומר?

נימוק: הנימוק שלי (מפני ש... כי...) מהי הסיבה שאני חושבת כך?

ההסברים שלי איך אסביר למה שאינם מבינים?

הדוגמות שלי (למשל, לדוגמה) איילו דוגמות יבהירו?

מסקנה: לסיכום, לכן... מה הן המסקנות/ההמלצות?

11. אמצעים רטוריים

אמצעי שכנוע:

כדי לשכנע את הקוראים, הכותבים משתמשים בדרכים הגיוניות, כגון: נימוקים, דוגמות, נתונים.

הכותבים משתמשים גם באמצעים לשוניים, "אמצעים רטוריים". בטקסט שכנוע נמצא, בדרך כלל, פנייה ישירה אל הנמען – בשאלות רטוריות ובשימוש מרובה בגוף שני, בהוראה, ציווי או פקודה, מה צריך או כדאי לעשות.

אמצעים לשוניים אחרים הם חזרות: חזרות על מילים, על משפטים או על חלקי משפטים. שימוש במילים נרדפות ובניגודים שילוב של ציטוטים, פתגמים, כדי שהמסרים יהיו ברורים, וכן במשפטים קצרים – כדי להקל על הנמענים.

מטרתם של האמצעים הרטוריים היא:

1. להעשיר את לשון הקטע הכתוב (הומור/ אירוניה).
2. להתקרב לנמען.
3. להשפיע, לשכנע, להמריץ.

לפניכם רשימה של מספר אמצעים רטוריים ודוגמאות הממחישות כל אמצעי.

דוגמאות	אמצעי
1. חזרה על מבנה תחביר: לא ב... לא ב... לא ב... 2. חזרה על מילים	חזרות
*משלב לשוני נמוך: "בגלל ש.." * בינוני / לשון תקנית/ מדוברת * לשון גבוהה: משום ש.. / הואיל ו..	"משחק" במשלב הלשוני
* כולם חושבים * אלף פעמים	הגזמה
מילים הדומות בשורשן או בצלילן, אך במשמעות שונה " המַעְבֵּר לַעֲבָר"	לשון נופל על לשון
ציניות, לגלוג לצורך שכנוע הקורא "חכם גדול" כשהכוונה לטיפש גמור.	אירוניה/ לשון סגי נהור
שאלה שהתשובה אליה ידועה מראש או שאין עליה תשובה כלל.	שאלות רטוריות
קבוצת מילים או צירופים השייכים לאותו תחום.	שדה סמנטי
הענקת תכונות אנושיות לכל מה שאינו אנושי.	האנשה

דוגמאות	אמצעי
שימוש בכ' הדמיון או במילה "כמר" לשם השוואה. * "מתהלך כשיכור"	דימוי
צירוף מילים שאיננו קיים במציאות. * לב הים.	מטאפורה
מילים הפוכות במשמעותן: * חי- מת * חם קר	מילים מנוגדות
מילים שונות בעלות משמעות זהה: * שמש, חמה * ידיד, חבר, רע	מילים נרדפות
"מצפון תפתח הרעה" - "משמיים תפתח הרעה"	שבירת צירופים כבולים
פשט רגל = התרושש	ביטויים וניבים
הרפס, מחלות מין שונות, אקזמה, שחפת, אסטמה (נזקי עישון נרגילה)	פירוט
עמלתי, השקעתי יגעתי.	רצף פעלים

איך עובדים על טקסט טיעון?

1. קריאת הכותרת. לא תמיד תהיה כותרת.
 2. איתור משפט המפתח.
 3. מציאת הרעיון המרכזי/ הטענה המרכזית.
- משפט המפתח = משפט המגלם בתוכו את עיקר הדברים, את הרעיון המרכזי של הטקסט.**
איתורו = זה המשפט שאינו קשור בשום צורה למשפטים אחרים. אין בו מילות זיקה או קישור למשפטים התומכים. הוא עומד בזכות עצמו.
לעיתים קרובות מופיע משפט המפתח בתחילת פסקה, אך יש שהוא מופיע בסופה.

ראוי לציין שבטקסט שיש בו יותר מפסקה אחת, יכולים להיות משפטי מפתח בכל פסקה בנפרד, אך יהיה גם משפט מפתח אחד, שיגלם בתוכו את הרעיון המרכזי/ הטענה של כל הטקסט.

לפניכם קטע הדמיה:

כעס

הכעס הוא תוצאה מתסכולים, מאכזבות ומאי-יכולת להשיג מטרת שונות. התסכולים והאכזבות הם מנת חלקנו באופן קבוע, אך לא תמיד הם מלווים בכעס. החברה שבה אנו חיים מחנכת אותנו לבטא רגשות חוס, חיבה, רוק ואהבה, אבל לא מקבלת הבעת כעס בפומבי. מלמדים אותנו להדחיק את רגש הכעס כדי לא לפגוע חליפה במערכות היחסים שלנו עם הסובבים אותנו במשפחה, בחברה או במקום העבודה. ידוע לכל שהדחיקת הכעס או התעלמות ממנו אינן פותרות את הבעיה. נהפוך הוא, אם איננו מבטאים את הכעס, הוא מצטבר ומחריף. אי יכולת לבטא כעס יכולה לגרום נזק רב. כעס שמצטבר גורם להתנהלות גרושה יותר או לביטויי בדרכים עקיפות או סמויות שפוגעות לא פחות, ולעיתים אף יותר, מאשר כעס שמוצג בזמן הנכון. כעס הוא רגש אנושי בסיסי. לכעוס פירושו להיות בן אנוש נורמלי. אין צורך להתנצל על היותנו בני אדם. צריך להתנצל כאשר אנו מתנהלים בדרכי לא אנושית. מותר לכעוס, אבל צריך לשלוט בדרכי הבעת הכעס.

תרגיל:

1. סמנו את משפט המפתח שבטקסט.
2. כתבו בלשונכם את הטענה המרכזית של הטקסט.
3. כתבו את המסקנה המוצגת בסיום?

קטע נוסף להדגמה:

הצולט שטובק את הילד הוא צולט של אודל וצוזמה, צולט של אירוויט זריט המופיצים סביבו כל הלמן. הוא מרטיש מאויט בצולט הנה וחסר יכולת שליטה בו. לא פעם נקלצ הילד למצבים שהוא אינו יודע איק להתמודד איתם, והוא חסר אונים לחלוטין. במצבים כאלה הילד יכול לבחור באחת משתי האפשרויות: לסתת, לוותר ולא להיאבק, או לנסות להתמודד עם המצב. נסיכה וויתור אורמיט להתעברות החרדה, בצוד שהתמודדות מסייעת להפחתתה.

איק יכול הילד להתמודד עם המצב ולהתעבר על החרדה? עליו לחקור את המצב. ככל שידע יותר על סביבתו, הן הפיסית והן האנושית, הוא יצליח להשתלט על המצב ולהתמודד איתו. ילד מתמודד הוא "ילד סקרן", הבודק תדיר את סביבתו "הילד שמכרק כל דבר, צושה ניסויים ושואל שאלות. ככל שהוא מצליח ב"משימותיו" הוא מתחלק, לומד להשתלט על הסביבה וחרדתו פוחתת.

תרגיל:

1. סמנו את משפט המפתח של הטקסט.
2. כתבו בלשונכם את הטענה המרכזית של הטקסט.
3. חגרו לקטע כותרת שתבטא את הרעיון המרכזי.

רואים "שחור - לבן"

מוכרת האמירה: "יש להקשיב לפני הצדדים של כל בעיה". הביטוי הזה נמצאת הנחה שבאמת לכל בעיה יש שני צדדים, ושני צדדים בלבד. זו ראיית דברים של "שחור-לבן", כלומר שכל מה שאינו טוב הוא בהכרח רע, ומה שאינו רע, מובן שהוא טוב. למשל: כשמדובר במלך מתייטים אותו כ"מלך טוב" או "מלך רע", או כשמתייחסים למדינה אחרת היא מדינה של "אנשים טובים" או "אנשים רעים", או יותר מכך המדינה כולה היא "בעדנו" או "נגדנו". בהתייחסות כלו נשללת לחלוטין האפשרות של ניטרליות.

זו התייחסות דו-צדדית בלבד, בלא מתן אפשרות לטח ביניים, או למצב ביניים, שאין בו "טוב" מוחלט או "רע" מוחלט. התייחסות כלו נשענת על מצב של מלחמה, בו בוודאי אין דרך אחרת אלא להתייחס לצד השני כצד של הרע המוחלט, מפני שהוא האויב שיש להלחם בו. הבעיה מתחילה כאשר מצבירים את ההתייחסות הדיכוטומית הזו משדה הקרב אל החיים הרגילים של היום-יום. אם התנהלות הממשלה ("ממשלה זרועה") או אם היריב הפוליטי, כלומר המפלגה היריבה, שהופכת להיות "אויב העם". השקפת עולם דו-צדדית עלולה לערוך מצבים קיצוניים ביותר הן בחיי הפרט ("אני שונא/אוהב") והן בחיי העם.

רק קבלת המובן מאליו, שלכל בעיה יכולים להיות צדדים רבים, כמו לכל שלטון, או לכל אדם, קבלה כלו תמנע מצבים קיצוניים והתייחסות קיצונית, ותאפשר התמודדות עם הדברים וקבלתם בצורה טובה יותר.

תוצאות:

1. כתבו בלשונכם את הטענה המרכזית של הטקסט.
2. הציאו לפחות שני נימוקים או שתי דוגמאות התומכים בטענה.
3. הציאו את הפתרון לבעיה כפי שמוצג בטקסט.

12. שעשועי לשון

חפשו הרכיבו וכתבו כמה שיותר מילים- מהמילים הבאות : אנציקלופדיה, אנדרלמוסיה
 חפשו הרכיבו וכתבו כמה שיותר מילים- מהמילים הבאות : אחשוורוש, גיאומורפולוגיה

תשבץ

הגדרות

<u>3</u>		<u>2</u>		<u>1</u>
				
				<u>4</u>
	<u>5</u>			
				<u>6</u>

מאוזן:

1. העברת נוזלים בין כלים.
4. לא זול.
5. אחד מהתווים.
6. אביזר ברכב.

מאונך:

1. בריאה.
2. יושב ראש (ר"ת).
3. אחז בידו.

<u>3</u>		<u>2</u>		<u>1</u>
				
				<u>4</u>
	<u>5</u>			
				<u>6</u>

הגדרות

מאוזן:

1. בעל חיים דמוי צפרדע.
4. אינו ארוך.
5. רסיסי לילה.
6. אינו שמן.

מאונך:

1. קול הצפרדע.
2. בור.
3. השוואה בין דברים.

הגהה לשונית: נורית צעד
עריכה גראפית: קרן בבלי
הנחייה ולווי פדגוגי: אילת כ"ץ